

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Poznań, dnia 20 lutego 2024 r.

Poz. 2020

UCHWAŁA NR LXVI/508/2024 RADY MIASTA LUBOŃ

z dnia 1 lutego 2024 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Luboń na lata 2024-2027”.

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 i art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 40, z późn. zm.¹⁾) oraz art. 87 ust. 1, ust. 2, ust. 3 i ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 840, z późn. zm.²⁾), Rada Miasta Luboń uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji "Gminny program opieki nad zabytkami Miasta Luboń na lata 2024-2027" stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Luboń.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodnicząca Rady Miasta Luboń
(-) Teresa Zygmantowska

---

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2023 r. poz. 572, 1463 i 1688.

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2023 r. poz. 1688 i 1904.

Załącznik
do uchwały Nr LXVI/508/2024
Rady Miasta Luboń
z dnia 1 lutego 2024 r.

**GMINNY PROGRAM
OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA LUBOŃ
na lata 2024–2027**

LUBOŃ 2023

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

Spis treści

Wstęp	5
I. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	6
II. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce	7
1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej	7
2. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	7
3. Prawo budowlane	10
III. Zadania i kompetencje samorządowego organu gminnego w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami	12
1. Ustawa o samorządzie gminnym	12
2. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	12
3. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	14
4. Ustawa o gospodarce nieruchomościami	15
5. Ustawa o podatkach i opłatach lokalnych	16
6. Ustawa o ochronie przyrody	16
IV. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	17
1. Strategiczne cele państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	17
1.1. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030	17
1.2. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023–2026	19
2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	20
2.1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku	20
2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego	21
2.3. Audyt krajobrazowy województwa wielkopolskiego	29
2.4. Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego na lata 2021–2024	29
2.5. Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 roku	33
V. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	34
1. Strategia Rozwoju Miasta Luboń na lata 2019–2028	34
2. Gminny Program Rewitalizacji na lata 2017–2027 dla Miasta Luboń	35
3. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Luboń	36
4. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego miasta Luboń	41
VI. Zasoby dziedzictwa kulturowego miasta Luboń	48
1. Ogólna charakterystyka gminy miejskiej	48
2. Charakterystyka zasobów dziedzictwa kulturowego miasta	49
2.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków	52

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego z terenu miasta Luboń	54
2.2. Zabytki nieruchome w gminnej ewidencji zabytków	56
Wykaz zabytków nieruchomych w gminnej ewidencji zabytków miasta Lubonia	59
2.3. Krajobraz kulturowy	68
2.4. Zabytki ruchome	71
2.5. Zabytki archeologiczne	71
2.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego	72
2.5.2. Wykaz stanowisk archeologicznych o czytelnej formie krajobrazowej	72
2.5.3. Zestawienie stanowisk archeologicznych z terenu miasta Lubonia	72
Wykaz stanowisk archeologicznych i zespołów stanowisk archeologicznych w gminnej ewidencji zabytków miasta Luboń	74
VII. Ocena stanu zachowania dziedzictwa kulturowego miasta Luboń	80
1. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków	80
1.1. Stan zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego	80
1.2. Stan zachowania zabytków nieruchomych w gminnej ewidencji zabytków	81
1.3. Stan zachowania zabytków ruchomych	82
1.4. Stan zachowania zabytków archeologicznych	82
2. Obszary największego zagrożenia dla zabytków w mieście	83
2.1. Obszary największego zagrożenia zabytków nieruchomych w mieście	83
2.2. Obszary największego zagrożenia zabytków ruchomych w mieście	83
2.3. Obszary największego zagrożenia dziedzictwa archeologicznego w mieście	83
VIII. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	85
1. Gminna ewidencja zabytków	85
1.1. Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków nieruchomych	85
1.2. Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków archeologicznych	86
2. Rozpoznanie perspektyw tworzenia parków kulturowych na terenie miasta	86
3. Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i szczególnych zagrożeń	86
4. Udostępnianie i promocja zabytków nieruchomych	86
5. Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego	87
6. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania i zagospodarowania	87
IX. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	89

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

X. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami	91
XI. Niektóre źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami	92

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

Wstęp

Głównym zamierzeniem „Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Luboń na lata 2024–2027” jest określenie kierunków działań i zadań związanych z wykonywaniem obowiązków – w zakresie kompetencji tej gminy miejskiej – związanych z ochroną i opieką nad dziedzictwem i krajobrazem kulturowym miasta.

Myślą przewodnią opracowanego gminnego programu opieki nad zabytkami jest uznanie potrzeby zachowania zasobów znajdującego się tutaj dziedzictwa kulturowego, a jednocześnie traktowanie tego dziedzictwa za zasadniczy czynnik wpływający na kształtowanie się tożsamości społeczności lokalnej i promocji turystycznej miasta.

Podstawowym celem programu jest dążenie do znaczącej poprawy stanu zasobów dziedzictwa kulturowego na terenie miasta, w szczególności stanu zachowania i utrzymania zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych oraz krajobrazu kulturowego.

Aktualnie opracowany program stanowi kontynuację poprzednich gminnych programów opieki nad zabytkami. Jest to już czwarty tego typu dokument. Wcześniej opracowane były dla przedziałów lat 2010–2013, 2014–2017 i 2020–2023. Przyjmowano je odpowiednio uchwałami nr XLIX/266/2010 Rady Miasta Luboń z dnia 30 września 2010 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2010 r., nr 239, poz. 4476), nr XLVII/299/2014 Rady Miasta Luboń z dnia 27 czerwca 2014 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2014 r., poz. 4322) i nr XX/151/2020 Rady Miasta Luboń z dnia 12 marca 2020 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2020 r., poz. 2788). Podobnie jak wcześniejsze, również aktualny program opieki nad zabytkami jest dokumentem, który będzie cyklicznie aktualizowany. W trakcie realizacji programu prowadzony będzie monitoring, dzięki któremu możliwym stanie się uwzględnienie nowych uwarunkowań prawnych, społecznych i gospodarczych, co pozwoli na sprecyzowanie lub modyfikację przyjętych kierunków działań i zadań z nimi związanych.

Wskazane w aktualnym dokumencie kierunki działań i zadania są zgodne z krajowym programem ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz wojewódzkimi, powiatowymi i gminnymi dokumentami strategicznymi powiązаныmi z ochroną zabytków i opieką nad nimi. Nakreślone kierunki działań i zadania odpowiadają również prawnym regulacjom w zakresie ochrony zabytków w Polsce.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

I. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawą prawną opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami jest art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r., poz. 840 z późniejszymi zmianami), który stanowi, że zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

Jak wskazuje art. 87 ust. 2 cytowanej ustawy program opieki nad zabytkami ma na celu w szczególności:

- 1) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 2) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 3) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 4) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 5) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 6) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Zgodnie z regulacją art. 87 ust. 3 i 4 wskazanej wyżej ustawy wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Programy te są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

II. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Fundament systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce ustanawia **ustawa zasadnicza z dnia 2 kwietnia 1997 roku – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** (Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483 z późniejszymi zmianami). Jak stanowi art. 5 tegoż aktu Rzeczpospolita Polska strzeże dziedzictwa narodowego, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju. W myśl art. 6 ust. 1 Konstytucji Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju. Zgodnie ze wskazaniem art. 86 każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie, a zasady tej odpowiedzialności określają ustawy.

2. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami jest **ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami**.

Zabytki objęte zostały ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela.

Zgodnie ze wskazaniem art. 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

W myśl art. 6 przytoczonej ustawy ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- 1) **zabytki nieruchome** będące w szczególności:
  - a) krajobrazami kulturowymi;
  - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi;
  - c) dziełami architektury i budownictwa;
  - d) dziełami budownictwa obronnego;
  - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi;
  - f) cmentarzami;
  - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) **zabytki ruchome** będące w szczególności:
- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej;
  - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje;
  - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami;
  - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego;
  - e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 roku o bibliotekach (Dz. U. z 2019 r., poz. 1479);
  - f) instrumentami muzycznymi;
  - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi;
  - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) **zabytki archeologiczne** będące w szczególności:
- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa;
  - b) cmentarzyskami;
  - c) kurhanami;
  - d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej (art. 6 ust. 2 ustawy).

Definicje legalne zabytku, zabytku nieruchomego, ruchomego i archeologicznego, historycznego układu urbanistycznego lub ruralistycznego, historycznego zespołu budowlanego, krajobrazu kulturowego, a także otoczenia zabytku, sformułowane zostały w art. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- 1) zabytek to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) zabytek nieruchomy to nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;
- 3) zabytek ruchomy to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;
- 4) zabytek archeologiczny to zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- 5) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny to przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 6) historyczny zespół budowlany to powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 7) krajobraz kulturowy to postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka;
- 8) otoczenie zabytku to teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Zgodnie ze wskazaniem art. 7 ustawy formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Ponadto wskazana ustawa definiuje sposób realizacji ochrony zabytków, która – zgodnie z regulacją art. 4 – polega, w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Organami ochrony zabytków – według wskazań art. 89 ustawy – są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

Zgodnie z art. 96 ust. 2 i 2 a ustawy wojewoda, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może powierzyć, w drodze porozumienia, prowadzenie niektórych spraw z zakresu swojej właściwości, w tym wydawanie decyzji administracyjnych, gminom, powiatom, związkom gmin, związkom powiatów, związkom powiatowo-gminnym albo związkom metropolitalnym, położonym na terenie województwa. Do prowadzenia takich spraw gmina, powiat, związek gmin, związek powiatów, związek powiatowo-gminny albo związek metropolitalny ustanawia wyodrębnione stanowisko gminnego (miejskiego) konserwatora zabytków, powiatowego konserwatora zabytków, powiatowo-gminnego konserwatora zabytków albo metropolitalnego konserwatora zabytków.

Na mocy porozumienia z dnia 24 marca 2009 roku zawartego pomiędzy Wojewodą Wielkopolskim oraz Starostą Poznańskim w sprawie powierzenia Powiatowi Poznańskiemu części spraw z zakresu właściwości Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2009 r., nr 85, poz. 1212) na terenie Powiatu Poznańskiego, w tym także na terenie Miasto Luboń, część zadań Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wykonuje Powiatowy Konserwator Zabytków w Poznaniu.

3. Prawo budowlane

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku – **Prawo budowlane** (Dz. U. z 2023 r., poz. 682 z późniejszymi zmianami) wprowadza następujące regulacje w zakresie ochrony zabytków:

- 1) zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt 7 oraz ust. 2 obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz utrzymywać w należyтым stanie technicznym i estetycznym, nie dopuszczając do nadmiernego pogorszenia jego właściwości użytkowych i sprawności technicznej, w szczególności w zakresie związanym m. in. z wymaganiami ochrony obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską;
- 2) zgodnie z art. 30 ust. 2 a pkt 3 do zgłoszenia organowi administracji architektoniczno-budowlanej robót budowlanych należy dołączyć pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami;
- 3) w oparciu o art. 30 ust. 7 organ administracji architektoniczno-budowlanej może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy lub spowodować m. in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków;
- 4) art. 39 ust. 1 wskazuje, że prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- 5) art. 39 ust. 2 stanowi, że decyzja o pozwoleniu na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydana

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków;
- 6) w myśl art. 39 ust. 3 i 4 w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu wydaje organ administracji architektoniczno-budowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, przy czym wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w terminie 30 dni od dnia doręczenia wniosku; niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się jako brak zastrzeżeń do przedstawionych we wniosku rozwiązań projektowych;
  - 7) zgodnie z art. 67 ust. 1, 2 i 3 jeżeli nieużytkowany obiekt budowlany nie nadaje się do remontu, odbudowy lub wykończenia, organ nadzoru budowlanego wydaje decyzję nakazującą właścicielowi lub zarządcy rozbiórkę tego obiektu, przy czym nie jest możliwe wydanie takiej decyzji w odniesieniu do obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków, a w stosunku do obiektów budowlanych niewpisanych do rejestru zabytków, a objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, organ nadzoru budowlanego wydaje taką decyzję po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków; wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w terminie 30 dni; niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się za uzgodnienie.

III. ZADANIA I KOMPETENCJE SAMORZĄDOWEGO ORGANU GMINNEGO W ZAKRESIE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

1. Ustawa o samorządzie gminnym

Zadania samorządowego organu gminnego z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego uregulowane zostały w ustawie z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r., poz. 40 z późniejszymi zmianami). Treść art. 7 ust. 1 pkt 9 tejże ustawy stanowi, iż do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, a w szczególności zadania te obejmują m. in. sprawy kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Uszczegółowienie zadań samorządowego organu gminnego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego zawiera ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- 1) w art. 7 pkt 3 i 4 ustawy wskazano, że formami ochrony zabytków są m. in. utworzenie parku kulturowego oraz ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego;
- 2) uprawnienie do utworzenia parku kulturowego, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej, posiada rada gminy, która może podjąć taką uchwałę, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, zgodnie z regulacją zawartą w art. 16 ust. 1 ustawy; w myśl uregulowań w art. 17 ust. 1 ustawy na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:
  - prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;
  - zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;
  - umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego;
  - zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury;
  - składowania lub magazynowania odpadów;
- 3) obowiązek uwzględniania przez samorzady gminne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w strategiach rozwoju gmin, studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego nakładają art. 18 i 19 ustawy;
- 4) zgodnie z art. 18 ust. 2 ustawy w strategiach rozwoju gmin, studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w szczególności:
- uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
  - określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
  - ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami;
- 5) tak jak wskazuje art. 19 ust. 1 ustawy w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:
- zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
  - innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
  - parków kulturowych;
- 6) w przypadku, gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. zgodnie ze wskazaniem art. 19 ust. 2 ustawy;
- 7) w myśl art. 19 ust. 1 a ustawy w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz w decyzjach o warunkach zabudowy uwzględnia się w szczególności ochronę:
- zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
  - innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 8) zgodnie z art. 20 ustawy organy samorządu gminnego mają obowiązek uzgadniania projektów i zmian miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z wojewódzkim konserwatorem zabytków;
- 9) do zadań wójta, burmistrza albo prezydenta miasta – tak jak wskazuje art. 22 ust. 4 ustawy – należy prowadzenie gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy; ewidencja ta – według regulacji art. 21 ustawy – jest podstawą sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami;
- 10) art. 32 ust. 1 pkt 3 i ust. 2 oraz art. 33 ust. 1 i 2 ustawy wskazują, że wójt, burmistrz albo prezydent miasta mają obowiązek przyjmowania zawiadomień o odkryciach w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotów, co do których istnieje przypuszczenie, że są one zabytkami, w tym zabytkami archeologicznymi, oraz niezwłocznego, nie dłużej niż w terminie 3 dni, zawiadamiania o takich faktach wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- 11) zgodnie z art. 71 ust. 1 i 2 ustawy sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, do których jednostka samorządu gminnego posiada tytuł prawny, jest zadaniem własnym tej jednostki;
- 12) na podstawie art. 81 ust. 1 ustawy organ stanowiący gminy może udzielić – w trybie określonym przepisami i na zasadach określonych w odrębnej uchwale tego organu – dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 13) opracowanie programu opieki nad zabytkami jest zadaniem własnym samorządu terytorialnego; w myśl art. 87 ust. 1 ustawy wójt, burmistrz albo prezydent miasta sporządzają na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami; program przyjmuje odpowiednio rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 87 ust. 3 ustawy); po dwóch latach od ogłoszenia w dzienniku urzędowym województwa programu opieki nad zabytkami wójt, burmistrz albo prezydent miasta sporządzają sprawozdanie, które przedstawiają radzie gminy (art. 87 ust. 4 i 5 ustawy).

3. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Ustawa z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2023 r., poz. 977 z późniejszymi zmianami) wprowadza następujące regulacje z zakresu ochrony zabytków:

- 1) jak wskazuje art. 1 ust. 2 pkt 4 ustawy w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uwzględnia się m. in. wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 2) studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego określa politykę przestrzenną gminy, w tym lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego, jakkolwiek nie jest ono aktem prawa miejscowego; przystąpienie do sporządzenia studium, zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy, następuje na podstawie uchwały rady gminy;
- 3) zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt 4 i ust. 2 pkt 4 ustawy w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się uwarunkowania wynikające m. in. ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, a nadto określa się m. in. obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 4) jak wskazuje art. 11 pkt 2 i pkt 5 lit. c ustawy wójt, burmistrz albo prezydent miasta zawiadamia na piśmie o podjęciu uchwały o przystąpieniu do sporządzenia studium instytucje i organy właściwe do uzgadniania i opiniowania projektu studium, a po sporządzeniu projektu studium uzyskuje opinię m. in. wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- 5) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego określa przeznaczenie terenów, w tym dla inwestycji celu publicznego, oraz określa sposób ich zagospodarowania i zabudowy; plan ten jest aktem prawa miejscowego; przystąpienie do sporządzenia planu miejscowego, zgodnie z art. 14 ust. 1 i 4 ustawy, następuje na podstawie uchwały rady gminy, podjętej z własnej inicjatywy lub na wniosek wójta, burmistrza albo prezydenta miasta;
- 6) zgodnie z art. 15 ust. 2 pkt 4 i 7 w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego określa się obowiązkowo m. in. zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej, a także granice i sposoby zagospodarowania terenów lub obiektów podlegających ochronie na podstawie odrębnych przepisów;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- 7) jak wskazuje art. 17 pkt 2 i pkt 6 lit. b tiret 8 ustawy wójt, burmistrz albo prezydent miasta zawiadamia na piśmie o podjęciu uchwały o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego instytucje i organy właściwe do uzgadniania i opiniowania projektu planu, a po sporządzeniu projektu planu uzyskuje uzgodnienie m. in. wojewódzkiego konserwatora zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu;
- 8) zgodnie z art. 53 ust. 4 pkt 2 i art. 60 ust. 1 ustawy decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wydaje wójt, burmistrz albo prezydent miasta, po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków – w odniesieniu do obszarów i obiektów objętych formami ochrony zabytków, o których mowa w art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

4. Ustawa o gospodarce nieruchomościami

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2023 r., poz. 344 z późniejszymi zmianami) wskazuje, że:

- 1) zgodnie z art. 13 ust. 4 pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków wymaga sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek;
- 2) jak wskazuje art. 13 ust. 5 pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków wymaga również sprzedaż, zamiana, darowizna lub dzierżawa nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, będących cmentarzami ujętymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek;
- 3) w myśl art. 29 ust. 2, jeżeli przedmiotem umowy o oddanie nieruchomości gruntowej w użytkowanie wieczyste jest nieruchomość wpisana do rejestru zabytków, przy określaniu sposobu korzystania z tej nieruchomości można nałożyć, w razie potrzeby, na nabywcę obowiązek odbudowy lub remontu położonych na niej zabytkowych obiektów budowlanych, w terminie określonym w umowie;
- 4) art. 68 ust. 3 wskazuje, że przy sprzedaży wpisanej do rejestru zabytków nieruchomości lub jej części, stanowiącej własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, cenę nabywanej zabytkowej nieruchomości obniża się o 50 %, przy czym dokonuje się tego na wniosek nabywcy; wskazany przepis daje również uprawnienia właściwemu organowi, za zgodą odpowiednio wojewody albo rady lub sejmiku, do podwyższenia lub obniżenia tej bonifikaty.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

---

5. Ustawa o podatkach i opłatach lokalnych

Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 roku o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2023 r., poz. 70 z późniejszymi zmianami) w art. 7 ust. 1 pkt 6 wskazuje, że grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji zgodnie z przepisami ustawy o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej, zwolnione są od podatku od nieruchomości.

6. Ustawa o ochronie przyrody

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (tekst jednolity: Dz. U. z 2023 r., poz. 1336) w art. 83 a ust. 1 określa, że zezwolenie na usunięcie drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości wydaje wójt, burmistrz albo prezydent miasta, a w przypadku gdy zezwolenie dotyczy usunięcia drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków – wojewódzki konserwator zabytków.

IV. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

1.1. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030

„Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030” przyjęta została do realizacji uchwałą nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 roku (M.P. z 2020 r., poz. 1060).

Za główny cel strategii uznano wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Cel ten realizowany ma być poprzez wdrażanie kierunków interwencji zaplanowanych do realizacji w trzech zasadniczych obszarach:

- obszar 1: Współdziałanie – społeczeństwo obywatelskie;
- obszar 2: Kultura – tożsamość i postawy obywatelskie;
- obszar 3: Kreatywność – potencjał kulturowy i kreatywny.

Cel główny strategii oparty został na trzech celach szczegółowych:

- cel szczegółowy 1: zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne;
- cel szczegółowy 2: wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich;
- cel szczegółowy 3: zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.

W ramach celu szczegółowego 2 wyróżniono następujące priorytety:

- 1) tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze;
- 2) ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dzieł kultury;
- 3) digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury;
- 4) umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę;
- 5) wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.

Pierwszorzędne znaczenie dla ochrony dziedzictwa kulturowego mają w szczególności priorytety 2 i 3.

Uznano, że jednym z kluczowych zadań państwa w zakresie realizacji ochrony dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenia i zachowywania dzieł kultury jest dalsze inwestowanie w zachowanie obiektów zabytkowych oraz usprawnianie systemu ochrony zabytków. W tym celu realizowany będzie projekt strategiczny „Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami”.

Jednym z priorytetowych działań we wskazanym obszarze będzie wsparcie zabytków uznanych za Pomniki Historii przez Prezydenta RP. Należy również wykorzystać ich potencjał do stymulowania rozwoju ośrodków miejskich tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Realizowane będą inicjatywy polegające na inwestycjach w zakresie ochrony i zachowania Pomników Historii oraz rozwoju i promocji związanej z nimi oferty turystycznej. Zadania te będą prowadzone m. in. przy udziale środków europejskich oraz krajowych. Istotne znaczenie wśród krajowych zabytków odgrywają również obiekty o charakterze sakralnym, które cechuje wysoki poziom artystyczny oraz ponadprzeciętne wartości historyczne

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

i naukowe. Stanowią one najcenniejszą grupę zabytków architektury i budownictwa, co uzasadnia dalsze inwestowanie w ich ochronę i zachowanie. Projekt strategiczny „Rozwój Turystyki Kulturowej” obejmie następujące działania dotyczące zabytków znajdujących się na szlakach kulturowych i uznanych za Pomniki Historii:

- dofinansowanie prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkach znajdujących się w najgorszym stanie zachowania;
- dofinansowanie projektów wspierających proces upowszechniania i udostępniania dziedzictwa kulturowego oraz jego wartości, a także aktywizujących zaangażowanie społeczne w proces ochrony i opieki nad zabytkami.

Równie ważnym wyzwaniem jest poprawa estetyki przestrzeni publicznej. W tym celu kontynuowany i rozwijany będzie projekt „Krajobraz mojego miasta”, którego celem jest zwrócenie uwagi władz samorządowych, firm, instytucji oraz społeczeństwa na problem chaosu reklamowego i konieczność zrównoważonego planowania przestrzeni miejskiej. Zwiększony zostanie nacisk na działania edukacyjne oraz promocyjne w zakresie kształtowania i ochrony estetyki przestrzeni publicznej.

W ramach działań na rzecz gromadzenia i zachowania dorobku polskich artystów rozbudowywane będą kolekcje sztuki współczesnej o randze zbiorów narodowych oraz regionalne kolekcje sztuki współczesnej. Wsparcie w zakresie rozbudowy zbiorów kierowane będzie do muzeów. Istotne będą także działania na rzecz powstawania nowych dzieł muzycznych, ich prawykonania, popularyzacji i udostępniania w przestrzeni publicznej. Ważnym elementem będą także działania na rzecz ochrony materialnej i niematerialnej kultury tradycyjnej oraz wspierania autentycznej twórczości ludowej.

Kontynuacji i wzmocnienia wymagają także dokumentowanie, poszukiwanie i odzyskiwanie zrabowanych podczas II wojny światowej dzieł sztuki. W tym celu prowadzona i rozbudowywana będzie elektroniczna baza strat wojennych i prowadzone będą ich aktywne poszukiwania. Nowym narzędziem popularyzacji wiedzy i świadomości nt. polskich strat wojennych jest program dotacyjny, którego celem jest wsparcie działalności instytucji w kwestii badań proweniencyjnych odnośnie strat wojennych poniesionych w zakresie zbiorów artystycznych.

W ramach działań związanych z digitalizacją, cyfrową rekonstrukcją i udostępnianiem dóbr kultury wskazano w strategii następujące działania:

- 1) kontynuacja procesu digitalizacji wszystkich rodzajów zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym zasobów muzealnych, archiwalnych, audiowizualnych, bibliotecznych i zabytkowych w państwowych instytucjach kultury i archiwach (m. in. przez program ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego „Kultura cyfrowa”, fundusze europejskie, mechanizm premiowania aktywnie pozyskujących środki instytucji, które mogłyby stać się regionalnymi centrami kultury w zakresie digitalizacji i udostępniania zbiorów);
- 2) wspieranie wartościowych projektów, których celem jest udostępnianie zasobów kultury w Internecie do celów edukacyjnych, naukowych, kreatywnych i innych, oraz tworzenie narzędzi wspierających rozwój kompetencji bibliotekarzy cyfrowych, pracowników kultury, naukowców i innych grup użytkowników zasobów cyfrowych kultury (m. in. przez system refundacji kosztów i nagród finansowych);
- 3) systemowe udostępnianie zdigitalizowanych zasobów dziedzictwa kulturowego przez budowę centralnych punktów dostępu do zasobów

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- kultury, nauki i administracji, m. in. za pomocą przedsięwzięcia KRONIK@ (Krajowe Repozytorium Obiektów Nauki i Kultury) realizowanego przez ministra właściwego do spraw informatyzacji przy wsparciu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego;
- 4) inwentaryzacja cyfrowych zasobów kultury, obejmująca instytucje kultury, archiwa i inne jednostki, w tym naukowe, prowadzące lub zlecające digitalizację i przechowujące cyfrowe zbiory;
  - 5) archiwizacja Internetu jako rzetelnego źródła wiedzy i referencji, m. in. przez wdrożenie systemowego modelu archiwizacji Internetu w Polsce z uwagi na konieczność archiwizacji stron internetowych oraz zasobów typu *born digital* i innych formatów, np. gier wideo czy projektów realizowanych w rzeczywistości wirtualnej;
  - 6) podnoszenie kompetencji cyfrowych ze względu na zmieniające się otoczenie zarówno w wymiarze prawno-organizacyjnym, jak i technologicznym, m. in. przez stworzenie oferty szkoleniowej mającej na celu pogłębienie wiedzy merytorycznej z zakresu procesu cyfryzacji zasobów kultury, a także prace analityczno-badawcze w zakresie digitalizacji i bibliotek cyfrowych;
  - 7) przeprowadzenie zmian legislacyjnych, tj. nowelizacja przepisów regulujących całość polskiej przestrzeni internetowej, w tym m. in. regulacji dotyczących gromadzenia i udostępniania archiwizowanych zasobów polskiego Internetu oraz nowelizacja ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2019 r., poz. 1231 z późniejszymi zmianami), w zakresie stworzenia nowych przepisów umożliwiających szersze udostępnienie w sieci materiałów bibliotecznych, audialnych i audiowizualnych.

1.2. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023–2026

„Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023–2026” przyjęty został do realizacji uchwałą Rady Ministrów z dnia 1 grudnia 2023 roku (informacja za: <https://www.gov.pl/web/kultura/krajowy-program-ochrony-zabytkow-i-opieki-nad-zabytkami-na-lata-2023-2026-przyjety-przez-rade-ministrow>, dostęp: 1.12.2023 r.).

Celem głównym programu jest zapewnienie efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez m.in. ochronę i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości, podnoszenie wiedzy o zasobach zabytkowych kraju, cyfryzację i podniesienie jakości prowadzonych postępowań administracyjnych czy zwiększenie zastosowania nowych technologii.

Najważniejszymi celami programu są:

1. ochrona i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości poprzez m. in.:
  - model i system wartościowania zabytków;
  - plany zarządzania dla pomników historii;
  - wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych;
  - system bezpieczeństwa zabytków;
  - projektowanie konserwatorskie;
2. cyfryzacja i podniesienie jakości prowadzenia postępowań administracyjnych poprzez m. in.:

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- cyfryzację procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków;
  - opracowanie i realizację programu szkoleń specjalistycznych dla pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków;
3. zwiększenie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków poprzez m. in.:
- wdrożenie i rozwój programu wsparcia zarządzania dziedzictwem archeologicznym (AZP+);
  - digitalizację i udostępnienie zasobu archiwalnego;
  - rozwój portalu zabytek.pl;
4. edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego poprzez m. in.:
- włączenie edukacji ochrony zabytków do programu nauczania w szkołach;
  - kampanie społeczno-edukacyjne dotyczące zagrożeń dla dziedzictwa kulturowego;
  - wsparcie merytoryczne służb mundurowych i organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących przestępczości przeciwko zabytkom;
5. wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych poprzez m. in.:
- wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami;
  - warsztaty konserwatorskie – praktyka prac konserwatorskich;
  - wzmacnianie kompetencji zawodów rzemieślniczych;
  - inwestycje w obiektach zabytkowych – szkolenia dla samorządów.

2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

2. 1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku

„Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku” jest dokumentem przyjętym przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą nr XVI/287/2020 z dnia 27 stycznia 2020 roku.

Cel generalny strategii, tożsamy ze zdefiniowaną wizją rozwoju województwa wielkopolskiego, sformułowany został w następujący sposób: „Wielkopolska w 2030 roku to region przodujący w kraju, liczący się w Europie i szanujący jej uniwersalne wartości, świadomy swojego dziedzictwa przyrodniczego i cywilizacyjnego, spójny, zrównoważony i dostępny terytorialnie, otwarty na nowe idee i ludzi, silny nowoczesną gospodarką, aspiracjami i wiedzą swoich mieszkańców, zapewniający im bardzo dobre warunki życia, pracy i wypoczynku na całym obszarze województwa”.

Cel generalny ma być realizowany przy pomocy czterech celów strategicznych, a w ich obrębie jedenastu celów operacyjnych.

Największe znaczenie dla dziedzictwa kulturowego ma cel strategiczny 2: rozwój społeczny Wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialnych regionu, realizowany m. in. poprzez rozwój kapitału społecznego i kulturowego

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

regionu (cel operacyjny 2.3.). Przyjęto, że jednym z kierunków interwencji przy wdrażaniu wskazanego celu operacyjnego ma być wzmacnianie potencjału kulturowego i infrastruktury kultury.

Dla zachowania tradycji i tożsamości kulturowej mieszkańców, odbudowy i utrzymania materialnego dorobku kultury i dziedzictwa regionu, atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej województwa niezbędne jest wsparcie inwestycji w obszarze kultury. Spośród identyfikowanych w tym zakresie potrzeb wymieniono rozwój wielkopolskich instytucji kultury oraz rozwój i promocję produktów turystyki kulturowej ze szczególnym uwzględnieniem Szlaku Piastowskiego.

2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego

W dniu 25 marca 2019 roku uchwałą nr V/70/19 Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwalił „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego wraz z Planem zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania” (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2019 r., poz. 4021).

Celem generalnym rozwoju przestrzennego województwa wielkopolskiego, przyjętym przez wskazany dokument, jest „Efektywne wykorzystanie potencjałów rozwojowych na rzecz wzrostu konkurencyjności województwa służące poprawie jakości życia mieszkańców w warunkach zrównoważonego rozwoju”. Realizacja celu generalnego opierać się ma na ośmiu celach szczegółowych, wśród których głównie znaczenie dla ochrony dziedzictwa kulturowego Wielkopolski, ma cel szczegółowy 4: ochrona potencjału kulturowego i krajobrazu oraz rozwój konkurencyjnych form turystyki i rekreacji, który ma być realizowany poprzez następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego:

1. wzmacnianie tożsamości narodowej i krajowej – działania ukierunkowane na osiągnięcie optymalnego stanu dziedzictwa kulturowego i krajobrazu; ochrona istniejących zasobów materialnych i duchowych oraz kreowanie nowych jakości w obrębie poszczególnych dziedzin kulturowych, a zwłaszcza w tworzeniu nowej jakości przestrzeni;
2. rozwój zróżnicowanych form turystyki i rekreacji – działania ukierunkowane na zwiększenie znaczenia turystyki i rekreacji w województwie, a w związku z tym poprawę obsługi ruchu turystycznego poprzez rozbudowę infrastruktury turystycznej, poprawę dostępności do atrakcji turystycznych oraz utworzenie zintegrowanego regionalnego systemu centrów informacji turystycznej.

Dla realizacji wskazanego celu szczegółowego ustalono następujące działania:

- 1) w zakresie wzmacniania tożsamości narodowej i regionalnej
  - a) kształtowanie głównego obszaru kulturotwórczego poprzez:
    - wzmacnianie i wdrażanie działań ochronnych dla obiektów związanych ze Szlakiem Piastowskim, ukierunkowanych na zachowanie historycznych wartości krajobrazu w ich otoczeniu;
    - realizację jednolitego oznakowania Szlaku Piastowskiego;
    - urządzenie parkingów, miejsc noclegowych i gastronomicznych z adaptacją obiektów zabytkowych dla tych funkcji;
    - wyznaczanie lokalnych tematycznych tras turystycznych promujących dziedzictwo kulturowe Szlaku Piastowskiego;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- b) zachowanie zasobów dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego poprzez:
- ochronę obiektów cennych kulturowo, w tym:
    - obejmowanie obiektów wyższymi formami ochrony prawnej;
    - realizację nowych wpisów do rejestru i ewidencji zabytków;
    - tworzenie list dóbr kultury współczesnej;
    - modernizację obiektów zabytkowych, w tym adaptowanie i przystosowywanie ich do nowych funkcji, m. in.: na cele organizacji instytucji kulturalnych i obsługi ruchu turystycznego;
    - tworzenie lokalnych muzeów dla ochrony zasobów dziedzictwa ruchomego oraz dziedzictwa niematerialnego;
    - tworzenie skansenów oraz przenoszenie do nich najbardziej wartościowych obiektów architektury wiejskiej, którym nie można zapewnić ochrony w miejscach ich lokalizacji;
  - ochronę przestrzeni miast i wsi, w tym:
    - obejmowanie obiektów wyższymi formami ochrony prawnej;
    - realizację nowych wpisów do rejestru i ewidencji zabytków;
    - wyznaczanie obszarów o zachowanych wartościach kulturowych i określanie potrzeb ich odnowy, w tym w szczególności historycznych centrów miast, obszarów przemysłowych, powojkowych, historycznego rozplanowania miejscowości wraz z rozplanowaniem pól oraz określanie dla nich zasad zagospodarowania;
    - identyfikowanie obszarów zdegradowanych i obejmowanie ich działaniami planistycznymi w postaci programów rewitalizacji, miejscowych planów rewitalizacji lub planów odnowy miejscowości;
    - działania rewaloryzacyjne zachowujące charakterystyczne dla przestrzeni miejskiej i wiejskiej obszary i obiekty decydujące o ich tożsamości i specyfice miejsca, w tym również obszarów o zachowanych wartościach kulturowo-przyrodniczych, m. in.: parków rezydencjonalnych, parków miejskich, ogrodów, cmentarzy, alei przydrożnych, zadrzewień śródpolnych;
  - ochronę obszarów cennych kulturowo, w tym:
    - tworzenie parków kulturowych;
    - wpisanie obszarów cennych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO;
  - rozwój działalności kulturalnej, promującej tradycje, obrzędy, rzemiosło, stroje, muzykę czy tradycyjną kuchnię grup regionalnych;
- c) poprawa jakości przestrzeni kulturowej i krajobrazu poprzez:
- w obrębie obszarów zachowania tożsamości miejsca lokalizacji obiektów cennych kulturowo:
    - wyznaczanie stref ochrony konserwatorskiej dla obiektów wraz z ich otoczeniem (przedpola ekspozycji widokowej oraz osie widokowe na obiekty);

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- tworzenie stref ochronnych dla obiektów archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz zewidencjonowanych obiektów archeologicznych, szczególnie tych o własnej formie krajobrazowej, z określeniem zasad inwestowania, w tym ograniczeń dla zainwestowania oraz prowadzenia działalności rolniczej;
- uwzględnienie ograniczeń w zagospodarowaniu terenów wynikających z ustanowionej strefy ochronnej dla Pomnika Zagłady;
- określanie terenów przeznaczonych pod zabudowę i terenów objętych zakazem zabudowy, z określeniem dopuszczalnych funkcji dostosowanych do otoczenia obiektów cennych kulturowo;
- wprowadzanie zakazów lokalizacji farm wiatrowych, inżynierskich obiektów wielkogabarytowych czy napowietrznej infrastruktury technicznej na terenie obiektów cennych kulturowo oraz w ich otoczeniu;
- określanie parametrów nowej zabudowy w otoczeniu obiektów cennych kulturowo, a w szczególności na przedpolach ekspozycji oraz na przebiegu osi widokowych, w tym: zasad podziału terenu, linii zabudowy, intensywności zabudowy, gabarytów nowych obiektów (wysokości budynków, rodzaju dachów, pokrycia dachów, proporcji i kompozycji oraz kolorystyki elewacji, użytych materiałów budowlanych) w sposób zapewniający właściwe wyeksponowanie obiektów zabytkowych oraz podkreślających lub eksponujących ich walory architektoniczne, estetyczne i krajobrazowe;
- określanie miejsc lokalizacji i parametrów małej architektury, ogrodzeń, reklam, ekranów akustycznych, w tym również miejsc zakazu ich lokalizowania, a także rodzaju dopuszczanej nawierzchni (posadzki) stosowanej w bezpośrednim otoczeniu obiektów cennych kulturowo;
- zachowanie lub odtwarzanie historycznych struktur kompozycji urbanistycznej w otoczeniu obiektów i obszarów cennych kulturowo, w tym m. in.: układu komunikacyjnego, systemu przestrzeni publicznych, kompozycji zieleni, linii zabudowy;
- określanie terenów zachowania istniejących lub odtwarzania historycznie ukształtowanych kompozycji zieleni, z uwzględnieniem pierwotnie nasadzonych gatunków;
- określanie warunków kształtowania zieleni w przedpolach ekspozycji i wzdłuż osi widokowych oraz nowej zieleni towarzyszącej obiektom wartościowym i nowej zabudowie w ich otoczeniu, w tym w szczególności wysokości i rodzaju gatunków, z uwzględnieniem kolorystyki letniej i zimowej;
- wyznaczanie terenów dla lokalizacji nowej zieleni o funkcji izolacyjnej, przesłaniającej obiekty niekorzystne czy zdegradowane oraz nowej zieleni na przedpolach ekspozycji i wzdłuż osi widokowych;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- w obrębie obszarów ochrony i zachowania historycznej specyfiki przestrzeni miast i wsi:
  - wyznaczanie stref ochrony konserwatorskiej obejmującej cenne kulturowo przestrzenie miast lub wsi wraz z ich otoczeniem (przedpola ekspozycji widokowej oraz osie widokowe na charakterystyczne dla przestrzeni miast elementy krystalizujące kompozycje urbanistyczne, m. in. dominanty architektoniczne lub przestrzenne, wnętrza urbanistyczne, ciągi alei, zieleń komponowana oraz na charakterystyczne dla przestrzeni wsi elementy kompozycji ruralistycznej, m. in. dominanty architektoniczne lub przestrzenne, place, aleje i inna zieleń komponowana);
  - wprowadzanie ograniczeń dla nowej zabudowy wynikających z konieczności zachowania historycznych relacji wysokościowych, rozplanowania dominant (zapewnienie ekspozycji wież obiektów zabytkowych, np.: kościołów, ratuszy), ukształtowania dachów, układów zieleni, osi kompozycyjnych, gabarytów i gęstości zabudowy itp.;
  - zachowanie lub odtwarzanie przebiegów głównych historycznych traktów komunikacyjnych z uwzględnieniem charakteru zabudowy w pierzejach, w tym linii zabudowy, wysokości, czy geometrii dachów;
  - wyznaczanie nowych przestrzeni nadrzecznych, m. in. bulwarów spacerowych, miejsc odpoczynku czy plaż miejskich, z poszanowaniem historycznych wartości obszarów i ich otoczenia;
  - określanie ograniczeń w zagospodarowaniu i zabudowie terenów dla ochrony ekspozycji panoram miejscowości, w szczególności od strony rzek;
  - określanie miejsc lokalizacji i parametrów małej architektury, ogrodzeń, reklam, ekranów akustycznych, w tym również miejsc zakazu ich lokalizowania;
  - określanie terenów zachowania istniejącej lub odtwarzania historycznie ukształtowanych kompozycji zieleni;
  - określanie warunków kształtowania zieleni w przedpolach ekspozycji i wzdłuż osi widokowych, w tym w szczególności wysokości i rodzaju gatunków, z uwzględnieniem kolorystyki letniej i zimowej;
  - wyznaczenie terenów lokalizacji nowej zieleni o funkcji izolacyjnej przesłaniającej obiekty niekorzystne czy zdegradowane;
  - poprawa funkcjonowania układów komunikacyjnych – budowa obwodnic miejscowości, modernizacja dróg, wprowadzanie stref ruchu uspokojonego w centrach, wyznaczanie tras rowerowych, budowa parkingów buforowych;
- w obrębie obszarów ochrony i zachowania specyfiki krajobrazu obszarów cennych kulturowo, w tym krajobrazu wiejskiego:

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- wyznaczenie stref ochrony krajobrazu obejmujących specyficzne elementy przestrzeni, w tym przedpola ekspozycji widokowej oraz osie widokowe na obiekty charakterystyczne dla specyfiki krajobrazu (obiekty budowlane, obiekty przyrodnicze, obiekty archeologiczne o własnej formie krajobrazowej);
- identyfikacja i zachowanie elementów tradycyjnego krajobrazu rolniczego, w tym w szczególności zadrzewień śródpolnych, enklaw leśnych i łąkowych oraz cieków wodnych, zachowanie charakterystycznego rozplanowania jednostek osadniczych, w tym wyznaczenie nowych terenów pod zabudowę wzdłuż placów i dróg w granicach istniejących miejscowości;
- identyfikacja obszarów, dla których ze względu na wysokie wartości kulturowe należy zachować charakterystyczne podziały gruntów;
- zachowanie tradycyjnego sposobu rozplanowania istniejących zagród, w tym w szczególności układu budynków mieszkalnych, gospodarczych, przedogródków i relacji pomiędzy przestrzenią otwartą a zabudową;
- zachowanie historycznych cech zabudowy regionalnej, w tym w szczególności kształtu i pokrycia dachu, materiału budowlanego, kolorystyki elewacji itp.;
- określanie ograniczeń w zagospodarowaniu i zabudowie terenów dla ochrony ekspozycji panoram miejscowości, w tym w szczególności zasad podziału terenu, intensywności zabudowy, gabarytów nowych obiektów (wysokości budynków, rodzaju dachów, pokrycia dachów, proporcji i kompozycji oraz kolorystyki elewacji, użytych materiałów budowlanych);
- zachowanie charakterystycznej, historycznej małej architektury, w tym ogrodzeń, kapliczek i krzyży przydrożnych, oraz charakterystycznych nasadzeń zieleni wzdłuż dróg;
- określanie terenów zachowania istniejącej lub odtwarzania historycznie ukształtowanych kompozycji zieleni (parków, alei drzew) z uwzględnieniem pierwotnie nasadzonych gatunków zieleni;
- wprowadzanie zakazów niwelacji terenów o istotnym znaczeniu dla zachowania charakterystycznego historycznie ukształtowanego krajobrazu;
- ograniczanie rozpraszania osadnictwa w strefach podmiejskich, w krajobrazach otwartych;
- eliminowanie lub ograniczanie lokalizacji inwestycji, które przekraczają skalę miejsca i wywierają duży wpływ na krajobraz obszarów cennych kulturowo, w tym elektrowni wiatrowych, fotowoltaicznych i biogazowni rolniczych, wielkogabarytowych budowli przemysłowych, reklam;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- w obrębie obszarów krajobrazu leśnego:
    - wprowadzanie zieleni osłonowej, szczególnie w strefach przyleśnych, wokół obiektów dysharmonijnych w stosunku do krajobrazu;
    - rozwijanie i wzmocnienie powiązań ekologicznych zapewniających łączność z innymi kompleksami leśnymi;
  - w obrębie obszarów krajobrazu łąkowego:
    - zachowanie istniejących ekosystemów łąkowych;
    - zachowanie naturalnego krajobrazu w obrębie dolin rzecznych i teras zalewowych;
    - wykluczanie i ograniczanie zabudowy oraz zainwestowania na obszarach ciągów ekologicznych;
    - rozwijanie i wzmocnienie powiązań ekologicznych dolin rzecznych;
  - w obrębie obszarów krajobrazu przekształconego:
    - sukcesywną rekultywację terenów zdegradowanych i zdewastowanych w wyniku działalności odkrywkowej eksploatacji złóż kopalin;
    - wprowadzanie nowych funkcji na terenach pogórnich;
- d) rozwój instytucjonalnej działalności kulturalnej poprzez:
- rozwój działalności kulturalnej w miejscowościach o wysokich wartościach dziedzictwa kulturowego i wysokim znaczeniu instytucji kultury, spełniających funkcję kulturalnych centrów Wielkopolski;
  - poprawę dostępności do usług kultury;
  - podnoszenie jakości usług kulturalnych w istniejących instytucjach kultury, w tym rozwijanie współpracy międzynarodowej, krajowej i regionalnej, wspieranie nowych inicjatyw promujących dziedzictwo kultury materialnej i niematerialnej Wielkopolski i Polski;
  - wspieranie lokalnej działalności kulturalnej tworzonej w oparciu o specyficzne, lokalne zasoby dziedzictwa kulturowego, w tym niematerialnego m.in. poprzez:
    - organizację izb pamięci, muzeów;
    - wytyczanie lokalnych szlaków turystyki kulturowej;
    - tworzenie zespołów ludowych i grup kultywujących obrzędy ludowe i umiejętności związane z wytwarzaniem lub użytkowaniem tradycyjnych instrumentów muzycznych i rękodzieła oraz posługiwaniem się językiem regionalnym;
- 2) w zakresie rozwoju zróżnicowanych form turystyki i rekreacji
- a) zwiększenie atrakcyjności obszarów wizerunkowych dla rozwoju zróżnicowanych form turystyki poprzez:
- efektywną ochronę, ekspozycję i organizację zasobów kulturowych, przyrodniczych i krajobrazowych;
  - podnoszenie jakości, innowacyjności i konkurencyjności ofert turystycznych;
  - poprawę estetyki miast i wsi, w tym szczególnie obiektów o funkcjach turystycznych;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- promowanie lokalnej kultury – tradycji i zwyczajów wielkopolskiej wsi oraz kuchni regionalnej;
  - rozwój preferowanych specjalizacji turystyki kulturowej, krajoznawczej, biznesowej, kwalifikowanej i wypoczynkowej w poszczególnych gminach;
- b) rozwój turystyki kulturowej poprzez:
- kształtowanie spójnego systemu pasm kulturowych województwa wielkopolskiego w oparciu o przebieg najważniejszych szlaków kulturowych o randze międzynarodowej i krajowej, w tym wyznaczanie międzyregionalnych powiązań szlaków kulturowych – łączenie szlaków o tej samej tematyce na granicach województw, w tym m. in. Szlaku Cysterskiego, Drogi św. Jakuba, Piastowskiej Drogi Romańskiej, Rowerowego Szlaku Bursztynowego, Szlaku Powstania Wielkopolskiego;
  - tworzenie tematycznych systemów szlaków dziedzictwa, włączanie szlaków istniejących oraz wytyczanie nowych, w tym w szczególności związanych z początkami Państwa Polskiego, dziedzictwem sakralnym, sławnymi rodami i ludźmi, walkami o wolność, zabytkami militarnymi, zabytkami techniki i techniką wodną;
  - poprawę atrakcyjności szlaków dziedzictwa i obiektów zabytkowych poprzez:
    - określanie zasad zagospodarowania otoczenia obiektów położonych na przebiegu szlaków kulturowych oraz jednolitych zasad organizacji szlaków kulturowych;
    - wyposażanie szlaków kulturowych w elementy informacji turystycznej, miejsca postoju, parkingi, obiekty obsługi turystów – gastronomia, miejsca noclegowe;
    - zagospodarowanie i wykorzystanie istniejącej sieci kolei wąskotorowych;
    - zagospodarowanie nadbrzeży na obszarach śródmiejskich;
    - urządzenie parków tematycznych, w tym skansenów i innych obiektów plenerowych;
    - wyznaczenie i zagospodarowanie miejsc dla organizacji imprez plenerowych tematycznych, wykorzystujących wątki historyczne i artystyczne danego obszaru;
    - budowę i modernizację muzeów i multimedialnych wystaw powiązanych ze szlakami kulturowymi;
    - uatrakcyjnienie i unowocześnienie ekspozycji i programów zwiedzania muzeów;
    - budowę i modernizację obiektów związanych z działalnością kulturalną, w szczególności teatrów, filharmonii, sali wystawowych, muzeów, galerii i bibliotek;
    - wprowadzanie nowych funkcji w obiektach zabytkowych, w szczególności związanych z działalnością kulturalną i turystyczną;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- c) rozwój turystyki kwalifikowanej poprzez:
- kompleksowe zagospodarowanie Wielkiej Pętli Wielkopolski jako jednej z wiodących marek turystycznych województwa wielkopolskiego;
  - utrzymanie i rozbudowę Wielkopolskiego Systemu Szlaków Rowerowych oraz Wielkopolskiego Systemu Szlaków Piesznych;
  - wyznaczanie szlaków konnych o randzie regionalnej i krajowej z uwzględnieniem powiązań międzyregionalnych;
  - rozbudowę lokalnej sieci szlaków oraz ścieżek przyrodniczo-edukacyjnych, stanowiących łączniki i pętle dla szlaków turystycznych o randze międzynarodowej, krajowej i regionalnej;
  - modernizowanie istniejących oraz budowę nowych przystani i marin na Noteci i Warcie;
  - zagospodarowanie terenów nadrzecznych, w tym urządzenie plaż, parków, bulwarów, punktów widokowych czy placów zabaw;
  - rozbudowę infrastruktury nadbrzeży rzecznych dla uprawiania sportów lądowych i wodnych, w tym dróg dla rowerów, boisk, stanowisk wędkarskich, wypożyczalni sprzętu sportowo-rekreacyjnego;
  - wyznaczanie i zagospodarowanie miejsc dla organizacji imprez plenerowych kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych;
  - rozbudowę infrastruktury sportowo-rekreacyjnej;
  - rozbudowę zaplecza turystycznego lotnisk sportowych oraz zagospodarowanie terenów położonych w ich sąsiedztwie, w tym w szczególności budowa parkingów, dojazdów czy realizacja oznakowania;
- d) rozwój turystyki wypoczynkowej poprzez:
- racjonalne wykorzystanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych dla rozwoju wypoczynku i rekreacji;
  - poprawę jakości zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego;
  - rozbudowę infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, w szczególności kąpielisk, boisk, ścieżek spacerowych, rowerowych, pól golfowych, kortów tenisowych;
- e) rozwój turystyki biznesowej poprzez:
- modernizację i rozbudowę wyspecjalizowanej infrastruktury wystawienniczej i kongresowej;
  - tworzenie nowych, wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych, uwzględniających funkcje obsługi międzynarodowych konferencji i kongresów;
  - rozbudowę infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, w tym obiektów wykorzystujących wody termalne;
- f) poprawę obsługi ruchu turystycznego poprzez:
- rozbudowę bazy noclegowej o zróżnicowanym standardzie;
  - rozbudowę bazy gastronomicznej opartej na tradycyjnej kuchni regionalnej;
  - rozbudowę bazy agroturystycznej;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- zagospodarowanie przestrzeni publicznych stanowiących miejsca spotkań mieszkańców i turystów, w szczególności ulic, placów, skwerów, zieleńców, parków, ogrodów;
- poprawę dostępności komunikacyjnej do atrakcji turystycznych, w szczególności transportem zbiorowym, rozwój systemów rowerów miejskich oraz parkingów.

2.3. Audyt krajobrazowy województwa wielkopolskiego

„Audyt krajobrazowy województwa wielkopolskiego” przyjęty został uchwałą nr LI/1000/23 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 27 marca 2023 roku.

Audyt ten stanowi podstawę do podejmowania działań w zakresie ochrony i kształtowania krajobrazu poprzez uwzględnienie wniosków i rekomendacji w dokumentach planistycznych szczebla regionalnego i lokalnego. Celem audytu jest wzmocnienie na terenie województwa wielkopolskiego ochrony krajobrazu na obszarach objętych ochroną prawną.

We wskazanym dokumencie uznano za krajobraz priorytetowy Dolinę Warty: Rogalinek–Oborniki, znajdującą się także na terenie gminy miejskiej Luboń. Zidentyfikowano, że szczególnym potencjalnym zagrożeniem dla tego krajobrazu na terenie Lubonia są negatywne oddziaływania terenów przemysłowych przy ulicy Maya oraz kopalni piasku „Sahara Lubońska”.

2.4. Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego na lata 2021–2024

„Program opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2021–2024”, przyjęty do realizacji uchwałą nr XXXVII/714/21 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 20 grudnia 2021 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2022 r., poz. 58).

Cel główny programu – „Samorząd Województwa Wielkopolskiego stwarza warunki dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami oraz dba o materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe regionu dla dobra jego obecnych oraz przyszłych pokoleń” – realizowany ma być poprzez pięć celów szczegółowych, którym przypisano określone kierunki działań i powiązane z nimi zadania:

- zahamowanie procesów degradacji zabytków, poprawa ich stanu zachowania oraz optymalizacja skuteczności systemu ochrony dziedzictwa materialnego i niematerialnego województwa wielkopolskiego
  - a) podjęcie działań mających na celu poprawę stanu zachowania zabytków
    - monitorowanie i aktualizacja wiedzy na temat stanu zachowania, potrzeb remontowych i inwestycji w obiektach zabytkowych znajdujących się w posiadaniu i użytkowaniu Samorządu Województwa Wielkopolskiego lub jego jednostek organizacyjnych;
    - planowanie i podejmowanie zadań w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami ruchomymi i nieruchomymi będącymi w posiadaniu lub użytkowaniu Samorządu Województwa Wielkopolskiego lub jego jednostek organizacyjnych;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- zapewnienie w budżecie Samorządu Województwa środków finansowych na prowadzenie prac konserwatorskich lub robót budowlanych zabytków nieruchomych i ruchomych, będących własnością różnych podmiotów, a znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego;
- b) wspieranie ochrony zabytków archeologicznych
  - kontynuacja oraz planowanie badań archeologicznych przez instytucje podległe Samorządowi Województwa Wielkopolskiego;
- c) popularyzowanie działań w zakresie opieki i ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego
  - organizacja konkursów upowszechniających wiedzę na temat regionalnego niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
  - wspieranie działalności edukacyjnej, upowszechnieniowej i kulturalnej obejmującej niematerialne dziedzictwo Wielkopolski;
  - wspieranie badań nad historią i dziedzictwem niematerialnym Wielkopolski;
  - wspieranie tworzenia repozytoriów wiedzy o lokalnym dziedzictwie niematerialnym Wielkopolski ze szczególnym zwróceniem uwagi na wykorzystanie technik cyfrowych;
  - promowanie regionalnych zespołów muzycznych i folklorystycznych, rzemieślników oraz artystów ludowych;
- d) monitoring i aktualizacja uregulowań prawnych w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
  - uwzględnianie w wojewódzkich dokumentach strategicznych i planistycznych wytycznych zapewniających ochronę wartościowych elementów krajobrazu kulturowego;
  - uwzględnianie dziedzictwa kulturowego w obrębie planowania rozwoju powiązań komunikacyjnych również w wymiarze międzywojewódzkim;
  - zapobieganie zagrożeniu dla cennych krajobrazów kulturowych poprzez nadmierną ekspansję inwestycyjną;
- budowanie tożsamości regionalnej i narodowej oraz świadomości społecznej mieszkańców Wielkopolski w oparciu o wartości dziedzictwa kulturowego
  - a) wspieranie programów i projektów edukacyjnych popularyzujących dziedzictwo kulturowe oraz wzmacniających kompetencje kulturowe
    - wsparcie nowoczesnej oferty edukacyjnej kształtującej świadomość regionalną, opartej na wykorzystaniu zabytków, tradycji i dziedzictwa kulturowego;
    - stwarzanie warunków współpracy pomiędzy szkołami a instytucjami kultury Samorządu Województwa;
    - wspieranie konkursów adresowanych do młodzieży, dających możliwość poznania regionalnego dziedzictwa kulturowego;
    - wspieranie wydarzeń cyklicznych związanych z lokalnymi historiami Wielkopolski lub kulturą ludową;
    - wspieranie publikacji regionalnych oraz wydawnictw popularyzujących dziedzictwo kulturowe jako element wzmacniający poczucie tożsamości;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- b) wspieranie inicjatyw związanych z upamiętnianiem Powstania Wielkopolskiego oraz popularyzacji i upowszechniania wiedzy na jego temat
  - podejmowanie działań zmierzających do wyeksponowania obiektów związanych z Powstaniem Wielkopolskim;
  - podejmowanie i wspieranie inicjatyw związanych z ochroną miejsc pamięci dotyczących Powstania Wielkopolskiego;
  - wspieranie publikacji związanych z Powstaniem Wielkopolskim;
  - wspieranie projektów edukacyjnych w tym konkursów oraz wydarzeń cyklicznych i jednorazowych związanych z Powstaniem Wielkopolskim;
- c) stwarzanie warunków dla opieki nad dziedzictwem materialnym i niematerialnym w duchu partycypacji społecznej
  - wspieranie projektów zgłaszanych przez stowarzyszenia, fundacje, organizacje pozarządowe i inne podmioty, które prowadzą działania popularyzatorskie i edukacyjne w zakresie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
  - popularyzowanie idei społecznej opieki nad zabytkami i jej znaczenia w kształtowaniu kapitału społecznego wspólnot lokalnych;
- włączenie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego w rozwój społeczny, kulturowy i ekonomiczny województwa
- a) wsparcie zagospodarowywania, adaptacji i wykorzystania zabytków i dziedzictwa niematerialnego na cele kulturalne, turystyczne lub społeczne
  - propagowanie rozwoju turystyki w obiektach zabytkowych poprzez wspieranie turystyki kulturowej i rekreacyjnej;
  - promowanie istniejących szlaków kulturowych (Szlak Piastowski) oraz tworzenie nowych (Szlak Pracy Organicznej) jako istotnych działań dla promocji regionu;
  - wspieranie działań prowadzonych dla rozszerzenia listy miejsc objętych statusem Pomnika Historii oraz promowanie miejsc posiadających taki status;
  - propagowanie idei tworzenia parków kulturowych jako zintegrowanych form ochrony krajobrazu i lokalnych wartości kulturowych;
  - wspieranie rozwoju turystyki związanej z pamięcią o Powstaniu Wielkopolskim, w tym w szczególności przedsięwzięć zmierzających do tworzenia szlaków i miejsc pamięci o Powstaniu Wielkopolskim;
- b) wzmocnienie działań związanych z rozwojem usług turystycznych
  - promowanie zabytków poprzez wsparcie dla publikacji i wydawnictw popularyzujących szlaki kulturowe oraz obiekty zabytkowe znajdujące się na szlakach lub w ich pobliżu;
  - wspieranie publikacji dotyczących dziedzictwa niematerialnego;
  - promowanie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach budownictwa wiejskiego;
- c) wspieranie dawnych rzemiosł, ginących zawodów i form twórczości charakterystycznych dla województwa
  - promowanie twórczości, wytworów, dzieł i aktywności lokalnych rzemieślników, artystów ludowych, muzyków oraz zespołów

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- muzycznych i folklorystycznych, a także twórców inspirujących się twórczością lokalną i regionalną;
- wparcie dla inicjatyw związanych z pokazami dawnych rzemiosł, technik, działań twórczych;
  - zaangażowanie instytucji kultury Samorządu Wielkopolskiego w działania edukacyjne, popularyzatorskie, upowszechnieniowe obejmujące niematerialne dziedzictwo Wielkopolski poprzez tworzenie kolekcji muzealnych w oparciu o kulturowe dziedzictwo regionu oraz organizowanie wystaw i programów poświęconych lokalnemu dziedzictwu z udziałem twórców regionalnych;
- rozwijanie przedsięwzięć ułatwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami
- a) włączanie zabytków w procesy gospodarcze
    - wzmacnianie infrastruktury kultury poprzez rozwój instytucji kultury oraz rozwój i promocję produktów turystyki kulturowej ze szczególnym uwzględnieniem Szlaku Piastowskiego i innych szlaków kulturowych;
    - wspieranie inicjatyw gospodarczych związanych z wytwarzaniem produktów regionalnych oraz wprowadzaniem ich do obrotu;
    - wspieranie powstawania miejsc pracy związanych z udostępnianiem zabytków, edukacją kulturową oraz interpretacją dziedzictwa;
    - popularyzowanie działalności związanej z konserwacją, restauracją oraz dokumentacją zabytków;
  - b) włączanie cyfryzacji do ochrony i opieki nad zabytkami
    - wspieranie cyfryzacji i digitalizacji zasobów dziedzictwa kulturowego poprzez realizację projektów im poświęconych, a także poprzez rozwijanie kompetencji cyfrowych i upowszechnianie dobrych praktyk;
- podejmowanie i określanie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych
- a) udostępnianie obiektów zabytkowych
    - popularyzowanie wśród właścicieli obiektów zabytkowych idei powszechnej dostępności obiektów zabytkowych z uwzględnieniem dostępności osób ze szczególnymi potrzebami;
    - prowadzenie działalności wydawniczej, mającej na celu wzrost społecznej świadomości znaczenia obiektów zabytkowych jako powszechnie dostępnego dobra wspólnego;
  - b) wskazywanie potencjalnych źródeł finansowania
    - publikowanie na stronach internetowych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego informacji o możliwościach ubiegania się o dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach;
    - publikowanie informacji o funduszach ze środków Unii Europejskiej;
    - publikowanie informacji o możliwościach dotacji w Monitorze Wielkopolskim.

2.5. Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 roku

„Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego do 2030 roku” przyjęta została do realizacji uchwałą nr XXXIII/479/V/2017 Rady Powiatu w Poznaniu z dnia 25 października 2017 roku.

W dokumencie tym sformułowana została misja Samorządu Powiatu Poznańskiego – „Rozwijamy potencjał społeczny i gospodarczy naszego Powiatu dla dobra jego mieszkańców, dbając o środowisko przyrodnicze w myśl zasad zrównoważonego rozwoju”. Na podstawie tej misji określono wizję rozwoju powiatu – „Powiat Poznański, tworząc z miastem Poznań wielkomięską Metropolię, rozwija się dynamicznie i zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Mieszkańcy Powiatu mają dobry dostęp do miejsc pracy, edukacji, opieki zdrowotnej, kultury i wypoczynku oraz zapewnione czyste środowisko i poczucie bezpieczeństwa publicznego. Nowoczesna gospodarka, lokalny kapitał społeczny i wysoki poziom usług publicznych, gwarantują stały rozwój demograficzny i gospodarczy Powiatu oraz wysoki w skali kraju poziom życia jego mieszkańców”.

W strategii wyznaczono pięć celów strategicznych, którym przypisano odpowiednie cele operacyjne.

Największe znaczenie dla ochrony dziedzictwa kulturowego ma cel strategiczny 1: ochrona i kształtowanie walorów środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego Powiatu Poznańskiego i powiązany z nim cel operacyjny 2: ochrona i rewaloryzacja zasobów dziedzictwa kulturowego. Przyjęto, że w ramach realizacji tego celu operacyjnego podejmowane będą następujące działania:

- zapewnienie właściwej opieki nad własnymi obiektami zabytkowymi oraz sprawnej administracji w zakresie dóbr kultury;
- rozwój kompleksowej współpracy na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i opieki nad zabytkami.

V. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

1. Strategia rozwoju Miasta Luboń na lata 2019–2028

„Strategia rozwoju Miasta Luboń na lata 2019–2028” przyjęta została do realizacji uchwałą nr IX/63/2019 Rady Miasta Luboń z dnia 16 maja 2019 roku.

W dokumencie tym misję Miasta wyrażono w następujący sposób: „Zrównoważony rozwój Miasta pozwalający zaspakajać potrzeby i aspiracje mieszkańców przy jednoczesnym zachowaniu dobrego stanu środowiska przyrodniczego. Wysokiej jakości życia sprzyjają rozwój infrastruktury, edukacji i kultury oraz rosnące poczucie bezpieczeństwa. Otwarte i zaangażowane w sprawy Miasta społeczeństwo stanowi jego największy kapitał. Rozwój Lubonia wspiera dogodnie położenie w metropolii poznańskiej oraz unikatowa historia”.

Formując wizję miasta wskazano, że „Luboń to nowoczesne miasto, w którym równoważone są potrzeby mieszkańców i gospodarki z wymaganiami środowiska przyrodniczego. Mieszkańcy Miasta tworzą zintegrowane, zaangażowane w sprawy publiczne społeczeństwo. Szczególnym dla nich wsparciem są Władze i administracja Miasta – kompetentne, przyjazne, otwarte na wszelkie potrzeby i inicjatywy”. Zawarta w strategii wizja miasta kreśli obraz najważniejszych jego elementów: przestrzeni, społeczeństwa, gospodarki, infrastruktury, środowiska przyrodniczego, kultury, edukacji i współpracy międzynarodowej. Ukazuje Luboń jako nowoczesny ośrodek miejski z dobrze zagospodarowaną, bezpieczną przestrzenią. Stwierdzono, iż przyjęcie zrównoważonego rozwoju jako nadrzędnej wartości, wskazującej najważniejsze kierunki rozwoju, przyczyni się zarówno do rozwoju gospodarczego miasta, jak i do poprawy stanu jego środowiska przyrodniczego. Wraz z rozbudową infrastruktury miejskiej oraz rozwojem oferty edukacyjnej i kulturalnej będą to główne czynniki systematycznego podnoszenia jakości życia w mieście.

Uznano, że celem nadrzędnym strategii jest uczynienie miasta bezpiecznym, stabilnym, zrównoważonym oraz sprzyjającym włączeniu społecznemu. Celowi temu przypisano trzy priorytety, w ramach których sformułowano pożądane cele strategiczne:

1. priorytet 1: dostępna, bezpieczna i atrakcyjna przestrzeń miejska
  - 1.1. optymalizacja rozwiązań transportowych;
  - 1.2. poprawa stanu infrastruktury komunikacyjnej;
  - 1.3. podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego;
  - 1.4. kreowanie kształtu urbanistycznego miasta i zarządzanie przestrzenią publiczną;
  - 1.5. rewitalizacja miasta;
2. priorytet 2: rosnąca jakość życia mieszkańców i włączenie społeczne
  - 2.1. rozwój infrastruktury edukacyjnej i opiekuńczej miasta;
  - 2.2. poprawa jakości i zakresu świadczonych usług socjalnych;
  - 2.3. efektywne gospodarowanie zasobem mieszkaniowym;
  - 2.4. utrzymanie i rozwój infrastruktury sportowej;
  - 2.5. rozwój działalności kulturalnej i promocja miasta;
  - 2.6. działania na rzecz włączenia społecznego i wsparcia grup społecznych oraz zawodowych;
3. priorytet 3: poprawa bezpieczeństwa ekologicznego i ochrona środowiska
  - 3.1. rozwój i modernizacja infrastruktury podziemnej;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- 3.2. działania na rzecz poprawy stanu środowiska, klimatu akustycznego i bezpieczeństwa ekologicznego;
- 3.3. zagospodarowanie terenów zieleni i terenów rekreacyjnych;
- 3.4. partycypacja i partnerstwo społeczne w działaniach ochronnych miasta.

Kluczowe dla ochrony dziedzictwa kulturowego w mieście są cele strategiczne 1.4. kreowanie kształtu urbanistycznego miasta i zarządzanie przestrzenią publiczną (zadania: zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego; uzupełnienie oraz aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w szczególności dla terenów inwestycyjnych; współpraca w zakresie planowania przestrzennego w ramach Stowarzyszenia Metropolia Poznań i CBM; podjęcie uchwały krajobrazowej; aktualizacja i realizacja polityki przestrzennej zapisanej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dotyczących reklam i małej architektury; stała współpraca ogrodnika miejskiego przy realizacji inwestycji miejskich, w tym inwestycji drogowych; zagospodarowywanie i tworzenie terenów publicznych przeznaczonych pod zieleni miejską), 1.5. rewitalizacja miasta (zadania: realizacja programu rewitalizacji; rewitalizacja Domu Włodarza) oraz 2.5. rozwój działalności kulturalnej i promocja miasta (zadania: rozwój funkcji kultury poprzez funkcjonowanie Lubońskiego Szlaku Architektury Przemysłowej; Festiwal Polskiej Piosenki im. Janusza Kondratowicza; poszerzanie oferty kulturalnej miasta; zachowanie dziedzictwa kulturowego miasta).

2. Gminny Program Rewitalizacji na lata 2017–2027 dla Miasta Luboń

„Gminny Program Rewitalizacji na lata 2017–2027 dla Miasta Luboń” przyjęty został do realizacji uchwałą nr XXXIX/290/2017 Rady Miasta Luboń z dnia 23 listopada 2017 roku.

W realizacji programu za główne uznano następujące cele i powiązane z nimi działania:

1. efektywne wykorzystanie potencjałów rozwojowych na rzecz wzmocnienia spójności społecznej oraz wzrostu jakości kapitału społecznego
  - 1.1. integracja oraz aktywizacja mieszkańców poprzez wzmacnianie tożsamości lokalnej;
  - 1.2. przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu;
2. kreowanie warunków dla zrównoważonego rozwoju opartego na spójności i ładzie przestrzennym
  - 2.1. zachowanie, ochrona i modernizacja dziedzictwa historycznego i kulturowego obszaru rewitalizacji;
  - 2.2. zapewnienie ładu przestrzennego – równoważenie funkcji mieszkaniowej, usługowej, produkcyjnej i rekreacyjnej;
  - 2.3. zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych.

3. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Luboń

Problematyka ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego oraz opieki nad zabytkami na terenie Lubonia została zawarta w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Luboń, przyjętego uchwałą nr XXXII/234/2017 Rady Miasta Luboń z dnia 8 maja 2017 roku.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wskazano, że głównym celem rozwoju przestrzennego miasta jest zrównoważenie rozwoju najistotniejszych jego funkcji – mieszkalnej, gospodarczej oraz związanej z kulturą i wypoczynkiem. Oczekiwanym efektem będzie osiągnięcie właściwego poziomu życia mieszkańców poprzez zapewnienie wysokich parametrów zagospodarowania przestrzennego i środowiska, zapewnienie równorzędnego dostępu do usług dla wszystkich mieszkańców, zapewnienie dostępu do sieci infrastruktury technicznej i systemu komunikacyjnego.

Osiągnięcie celu głównego realizowane ma być poprzez cele strategiczne:

6. cele ochronne
  - przywrócenie wartości środowiska przyrodniczo-kulturowego poprzez właściwe gospodarowanie zasobami i walorami, inwestycje infrastrukturalne oraz realizację prawnych form ochrony przyrody;
  - bezwzględna ochrona najcenniejszych wartości środowiska przyrodniczo-kulturowego;
  - zachowanie i wzmacnianie spójności systemów terenów wskazanych do ochrony na terenie miasta z terenami chronionymi poza granicami gminy;
  - ochrona oraz poprawa jakości wód i czystości powietrza;
  - racjonalizacja gospodarowania odpadami, rekultywacja terenów zdegradowanych;
7. cele przestrzenne
  - kształtowanie struktury miasta w sposób zapewniający ciągłość rozwoju i ewolucyjność przekształceń;
  - doprowadzenie do integracji funkcjonalno-przestrzennej miasta poprzez realizację nowego centrum;
  - ograniczanie rozwoju zabudowy mieszkaniowej na rzecz rozwoju usług i powiększania powierzchni terenów sportu i rekreacji;
  - rewitalizacja i rehabilitacja terenów w celu uzyskania wyższych wartości przestrzeni;
  - podniesienie jakości i atrakcyjności przestrzeni publicznych oraz ich powiększanie;
8. cele społeczne
  - zwiększenie komfortu warunków mieszkaniowych na terenie gminy poprzez podnoszenie wartości architektonicznej oraz standardu technicznego zespołów zabudowy;
  - rozwój usług podstawowych, podniesienie standardów i dostępności do usług w sferze społecznej, zwłaszcza w zakresie usług zdrowia, opieki społecznej, oświaty, kultury, sportu i rekreacji oraz gospodarki komunalnej;
  - rozwój systemów komunikacji i infrastruktury;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

9. cele gospodarcze
- rozwój różnorodnych form działalności gospodarczej, a w szczególności rozwój rzemiosła i usług, które nie są zaliczone do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów odrębnych – zaktywizowanie mieszkańców do prowadzenia działalności i pracy na terenie Lubonia;
  - tworzenie warunków dla rozwoju głównie funkcji usługowej oraz związanej z kulturą, rekreacją i wypoczynkiem poprzez modernizację, rozbudowę i budowę bazy sportowej przy szkołach oraz poprzez aktywizowanie obszarów sąsiadujących z zabudową mieszkaniową oraz z Wielkopolskim Parkiem Narodowym i wzdłuż zachodniego brzegu rzeki Warty i jej starorzecza;
  - wykorzystanie eksterytorialnego przebiegu autostrady oraz drogi wojewódzkiej i linii kolejowej dla rozwoju aktywizacji gospodarczej poprzez odpowiednią lokalizację terenów inwestycyjnych;
  - wzmocnienie znaczenia produkcji energii odnawialnych.

Do głównych działań kreujących politykę przestrzenną gminy zaliczono:

- kształtowanie wielofunkcyjnej zabudowy miejskiej, poprawy stanu oraz funkcjonowania jej struktury i środowiska;
- integrowanie działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych;
- racjonalne wykorzystanie zasobów poprzez ograniczenie chaotycznego, rozproszonego zainwestowania na rzecz intensyfikacji, porządkowania oraz podnoszenia standardu i ładu przestrzennego istniejących struktur osadniczych;
- kształtowanie strefy miejskiej jako przestrzeni konkurencyjnej, o wysokiej jakości i standardzie zagospodarowania, spełniającej wysokie wymagania i aspiracje potencjalnych użytkowników;
- ochronę i wyeksponowanie tych elementów zagospodarowania, które służą zachowaniu istniejących walorów środowiska przyrodniczo-kulturowego oraz podnoszą jego atrakcyjność i świadczą o tożsamości miasta i jego lokalnej odrębności;
- unikanie wprowadzania nowych obszarów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej;
- ograniczanie i zahamowanie realizacji zespołów nowej zabudowy mieszkaniowej, zwłaszcza zabudowy o dużej intensywności, za wyjątkiem budownictwa komunalnego z lokalami socjalnymi oraz w przypadku uzupełnienia zabudowy istniejącej;
- rozszerzanie zakresu terenów inwestycyjnych, aby umożliwić rozwój usług i produkcji, jako potencjalnego źródła dochodów z podatków, w tym zwłaszcza uruchomienie terenów inwestycyjnych w południowo-zachodniej części miasta poprzez realizację infrastruktury technicznej przy ewentualnej współpracy z inwestorami;
- umożliwienie realizacji drobnej działalności usługowej na terenach zabudowy mieszkaniowej w każdej części miasta w celu decentralizacji i dywersyfikacji usług podstawowych, czego efektem ma stać się usamodzielnienie podzielonych przez bariery przestrzenne obszarów

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

Lubonia w zakresie podstawowych usług (handlu, usług zdrowia i oświaty);

- tworzenie warunków do decentralizacji placówek opieki medycznej np. poprzez wskazanie oferty terenów usługowych w różnych lokalizacjach, wspomaganie rozwoju specjalistycznych usług zdrowia;
- ograniczanie lokalizacji nowych dróg publicznych do czasu uregulowania stanu prawnego oraz remontu i przebudowy dróg istniejących;
- ograniczanie kongestii, dążenie do wyprowadzenia ruchu tranzytowego za pomocą nowych rozwiązań komunikacyjnych, które rozłożą ruch z obciążonych dziś dróg o przebiegu południkowym;
- realizacja nowych połączeń transportowych na kierunku wschód-zachód, docelowo spójnych z gminami ościennymi;
- uwzględnienie możliwości realizacji w przyszłości przystanku kolejowego funkcjonującego w ramach kolei metropolitalnej zintegrowanej z transportem publicznym;
- zwiększenie dostępności szkół podstawowych poprzez wskazanie terenu dla nowych obiektów (prywatnych) w poszczególnych częściach miasta.

Uznano, że w ramach ochrony walorów krajobrazu kulturowego miasta należy podjąć działania polegające na:

- sporządzeniu waloryzacji krajobrazu kulturowego miasta i jego aktualizacji w celu określenia obiektów do objęcia ochroną, które zostaną ujęte w gminnej ewidencji zabytków;
- określaniu ustaleń ochrony na podstawie gminnej ewidencji zabytków oraz w sporządzanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- utrzymaniu i rewaloryzacji historycznej zabudowy układu przestrzennego miasta, w szczególności dla terenów objętych proponowaną strefą ochrony konserwatorskiej;
- utrzymaniu historycznie ukształtowanej struktury osadniczej i sieci dróg;
- utrzymaniu przebiegu i przekrojów ciągów komunikacyjnych o walorach krajobrazowych, odnawianiu obsadzenia tymi samymi gatunkami drzew, utrzymywaniu w sprawności technicznej nawierzchni utwardzonych; utrzymaniu harmonijnego krajobrazu w obszarach widoczności z ciągów komunikacyjnych i punktów widokowych, a w szczególności w obszarze „Parku Papieskiego”, doliny Bocianki, zabytkowej zabudowy ulicy Armii Poznań;
- utrzymaniu i wyeksponowaniu układów komponowanej zieleni parków, cmentarzy oraz obsadzeń przydrożnych, w szczególności przydrożnych i przywodnych alei drzew;
- zachowaniu w dobrym stanie technicznym i estetycznym dominant kulturowych, w szczególności wież kościołów oraz historycznej zabudowy fabrycznej dawnych Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego oraz zakładów chemicznych;
- prowadzeniu rehabilitacji i rewaloryzacji przestrzeni zdeformowanych, zdegradowanych, w szczególności dla terenów zabudowy położonych w rejonie tzw. Żabikowa Centrum, Lasku Górnego i Lasku Dolnego;
- przeciwdziałaniu bezplanowej i chaotycznej parcelacji terenu, w szczególności poprzez ustalenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zasad podziału terenu;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- przeciwdziałaniu zaśmiecania krajobrazu kulturowego nowymi lokalizacjami budowli substandardowych (barakami, tymczasowymi pawilonami usługowymi, przyczepami kempingowymi, mało estetycznymi obiektami technicznymi, agresywnymi formami reklamy).

Wskazano zasady kształtowania wysokiej jakości środowiska antropogenicznego, które polegać winny na:

- zachowaniu w dobrym stanie technicznym i estetycznym kościołów, szkół, obiektów usługowych, produkcyjnych i innych elementów zagospodarowania i wyposażenia miejscowości;
- utrzymaniu i eksponowaniu pomników i krzyży;
- utrzymaniu i eksponowaniu wartościowej zabudowy historycznej, jej proporcji, formy, typu dachów, wielkości i układu otworów okiennych i drzwiowych, rodzaju stolarki i jej zdobnictwa, materiału budowlanego;
- zapobieganiu występowania ubytków w zabudowie historycznej i stwarzaniu warunków do ich ponownej zabudowy;
- realizowaniu nowej zabudowy w gabarytach i w miejscach lokalizacji dotychczasowej historycznej zabudowy;
- waloryzacji i estetyzacji zabudowy i zagospodarowania terenów zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej oraz współczesnej zabudowy techniczno-produkcyjnej;
- kształtowaniu wysokich walorów estetycznych nowej zabudowy mieszkalnej, rekreacyjnej i produkcyjnej.

Działania w zakresie ochrony obiektów zabytkowych polegać winny na:

- utrzymaniu wszystkich zabytkowych obiektów budowlanych zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- zachowaniu dobrego stanu technicznego i estetycznego historycznych obiektów budowlanych, a także utrzymaniu właściwego stanu estetycznego ich otoczenia, w tym zieleni, małej architektury i zagospodarowania posesji sąsiadujących;
- likwidacji obiektów budowlanych oraz drzewostanu i zmianie zagospodarowania terenu na obszarach objętych ochroną konserwatorską oraz dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków wyłącznie za zgodą właściwego organu ochrony zabytków;
- na obszarach wpisanych do rejestru zabytków, w przypadku braku obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, lokalizacja nowych obiektów oraz przekształcenie obiektów istniejących powinna być poprzedzona wydaniem decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, uzgodnionej z właściwym organem ochrony zabytków;
- wykluczeniu lokalizacji wolnostojących nośników reklam, zwłaszcza na tle zabytkowych obiektów, wpisanych do rejestru zabytków.

W celu ochrony wpisanego do rejestru zabytków historycznego układu urbanistycznego miasta Lubonia przyjęto następujące wskazania:

- nakaz uzyskania pozwolenia organu ochrony zabytków na prowadzenie wszelkich robót budowlanych (w tym rozbiórki, budowy nowych obiektów), prac konserwatorsko-restauratorskich, mających wpływ na zmianę wyglądu zewnętrznego budynków, podziałów geodezyjnych, montażu tablic, reklam, urządzeń technicznych oraz napisów na budynkach lub w przestrzeni urbanistycznej;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- nakaz dostosowania nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie usytuowania, skali bryły oraz nawiązania formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej.

W celu ochrony wpisanych do rejestru zabytków historycznych obiektów budowlanych przyjęto następujące wskazania:

- nakaz uzyskania pozwolenia organu ochrony zabytków na prowadzenie wszelkich prac budowlanych, konserwatorskich i restauratorskich;
- obowiązek konserwacji zachowanych elementów układu przestrzennego zespołów budowlanych (Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego i Zakładów Nawozów Fosforowych);
- nakaz ochrony historycznych osiedli mieszkaniowych (kolonia PZNF);
- nakaz pełnej ochrony elewacji budynków, utrzymania i przywracania lic ceglanych oraz detalu architektonicznego budynków zabytkowych;
- nakaz ochrony wnętrz przemysłowych;
- ochrona powiązań widokowych na obiekty zabytkowe, dominanty architektoniczne.

W celu ochrony ujętych w gminnej ewidencji zabytków historycznych obiektów budowlanych przyjęto następujące wskazania:

- nakaz uzgodnienia z Powiatowym Konserwatorem Zabytków wszelkich prac budowlano-konserwatorskich mających wpływ na zmianę wyglądu zewnętrznego budynków;
- nakaz zachowania bryły budynku i kształtu dachu;
- w przypadku budynków z elewacjami ceglаныmi lub z dekoracją architektoniczną zakaz zastosowania zewnętrznego ocieplenia ścian;
- nakaz zachowania lub odtworzenia na podstawie zachowanych elementów bądź ikonografii detalu architektonicznego oraz układu elewacji i kształtu okien;
- zakaz zastosowania blachy dachówkopodobnej lub gontu papowego jako pokrycia dachu;
- zakaz stosowania na elewacjach kolorów jaskrawych;
- zakaz instalowania reklam wielkoformatowych w sposób zakłócający wygląd historycznych budynków oraz osi widokowych na obiekty zabytkowe;
- nakaz dostosowania zabudowy nowo realizowanej oraz zabudowy bez wartości kulturowych do historycznej kompozycji urbanistycznej i architektonicznej, w granicach której jest lub będzie lokalizowana, w szczególności w zakresie sytuowania obiektów, linii zabudowy, wielkości powierzchni zabudowy w stosunku do powierzchni działki, gabarytów i wysokości budynków, formy architektonicznej.

W celu ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego przyjęto następujące wskazania:

- podczas prac ziemnych przy realizacji inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu w granicy archeologicznej strefy ochrony konserwatorskiej oraz terenu w strefach ochrony zabytkowego układu urbanistycznego, zespołów przemysłowych, w obrębie zabytków architektury wpisanych do rejestru zabytków oraz budynków ujętych w gminnej ewidencji zabytków obowiązuje nakaz prowadzenia badań archeologicznych podczas prac ziemnych przy realizacji inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu oraz nakaz uzyskania pozwolenia organu

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

ochrony zabytków na prowadzenie badań archeologicznych, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę.

Przyjęte w studium ustalenia spełniają warunki określone w art. 10 ust. 1 pkt 2, 3, 4 i 9 oraz ust. 2 pkt 3 i 4 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, a także w art. 18 ust. 1–2 i art. 19 ust. 1–3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, tj. uwzględniają uwarunkowania wynikające ze stanu krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, a także określają obszary i zasady ochrony krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej w zakresie określonym cytowanymi wyżej ustawami oraz w zakresie wynikającym z zasad ochrony konserwatorskiej obszarów i obiektów o wartościach kulturowych.

4. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego miasta Luboń

Sytuacja w zakresie planowania przestrzennego na terenie miasta Lubonia, w sensie istnienia dokumentów planistycznych w postaci miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest korzystna. Prawie cały obszar miasta posiada pokrycie obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Planowaniem przestrzennym nie zostały objęte jedynie tereny kolejowe, autostrady oraz okolic Lasku Majońskiego.

W granicach miasta obowiązują następujące plany miejscowe lub ich zmiany:

- 1) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu cmentarza komunalnego przy ul. Armii Poznań w Luboniu – uchwalony uchwałą nr VI/41/2003 Rady Miasta Luboń z dnia 27 lutego 2003 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2003 r., nr 69, poz. 1315)
  - brak zapisów odnośnie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 2) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu poligonu pożarniczego w Luboniu dla Szkoły Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej – uchwalony uchwałą nr VII/45/2003 Rady Miasta Luboń z dnia 27 marca 2003 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2003 r., nr 70, poz. 1347)
  - brak zapisów odnośnie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 3) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Miasta Luboń – Dolny Lasek – uchwalony uchwałą nr XXVII/126/2004 Rady Miasta Luboń z dnia 30 września 2004 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2004 r., nr 155, poz. 3309)
  - odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 4) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Miasta Luboń – Lasek Południe – uchwalony uchwałą nr XXIX/137/2004 Rady Miasta Luboń z dnia 9 grudnia 2004 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2005 r., nr 1, poz. 8)

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 5) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Miasta Luboń – „ulica Dworcowa” – uchwalony uchwałą nr XXXIX/189/2005 Rady Miasta Luboń z dnia 22 września 2005 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2005 r., nr 152, poz. 4169)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 6) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Miasta Luboń – „Kościół – ul. Źródłana” – uchwalony uchwałą nr LI/247/2006 Rady Miasta Luboń z dnia 20 lipca 2006 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2006 r., nr 144, poz. 3508)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 7) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Miasta Luboń – „FOSFORY” – uchwalony uchwałą nr XXI/133/2008 Rady Miasta Luboń z dnia 15 października 2008 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2008 r., nr 220, poz. 3650)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 8) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Miasta Luboń – „Stary Luboń” – uchwalony uchwałą nr XXIX/173/2009 Rady Miasta Luboń z dnia 26 marca 2009 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2009 r., nr 104, poz. 1670)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 9) zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Miasta Luboń – „Luboń Północ” – uchwalona uchwałą nr XXXI/185/2009 Rady Miasta Luboń z dnia 19 maja 2009 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2009 r., nr 134, poz. 2226)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 10) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Miasta Luboń – „Lasek – rejon ul. Wirowskiej” – uchwalony uchwałą nr XLVI/247/2010 Rady Miasta Luboń z dnia 27 maja 2010 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2010 r., nr 157, poz. 2977)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 11) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Miasta Luboń – „Lasek – rejon ul. Nowiny” – uchwalony uchwałą nr XLIX/263/2010 Rady Miasta Luboń z dnia 30 września 2010 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2010 r., nr 256, poz. 4760)

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 12) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Miasta Luboń – „Lasek – rejon ul. Poznańskiej” – uchwalony uchwałą nr VII/35/2011 Rady Miasta Luboń z dnia 24 lutego 2011 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2011 r., nr 114, poz. 1901)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 13) zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Miasta Luboń – „Żabikowo Północ” – uchwalona uchwałą nr VIII/38/2011 Rady Miasta Luboń z dnia 17 marca 2011 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2011 r., nr 151, poz. 2447)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 14) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Miasta Luboń – „Żabikowo Centrum – Północ” – uchwalony uchwałą nr VIII/39/2011 Rady Miasta Luboń z dnia 17 marca 2011 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2011 r., nr 151, poz. 2448)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 15) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Miasta Luboń – „Żabikowo Centrum – Południe” – uchwalony uchwałą nr VIII/40/2011 Rady Miasta Luboń z dnia 17 marca 2011 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2011 r., nr 151, poz. 2449)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 16) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Miasta Luboń – „Kocie Doły” – uchwalony uchwałą nr XXXVII/227/2013 Rady Miasta Luboń z dnia 24 października 2013 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2013 r., poz. 6888)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 17) zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Miasta Luboń – „Żabikowo Centrum – Północ” w obrębie działki nr 39/2, przy ulicy Poniatowskiego w Luboniu – uchwalona uchwałą nr XXXVII/228/2013 Rady Miasta Luboń z dnia 24 października 2013 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2013 r., poz. 6887)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 18) zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Miasta Luboń – „Żabikowo Centrum – Południe” w obrębie działki nr 86/8 przy ulicy Wojska Polskiego 87 – uchwalona uchwałą nr XXXVII/229/2013

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- Rady Miasta Luboń z dnia 24 października 2013 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2013 r., poz. 6894)
- brak zapisów odnośnie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 19) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu poligonu pożarniczego w Luboniu – uchwalony uchwałą nr XL/254/2013 Rady Miasta Luboń z dnia 19 grudnia 2013 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2014 r., poz. 613)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 20) zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Luboń „Tereny po WPPZ” – etap II – uchwalona uchwałą nr XV/90/2015 Rady Miasta Luboń z dnia 17 grudnia 2015 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2015 r., poz. 8929)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 21) zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Luboń „Tereny po WPPZ” – etap I – uchwalona uchwałą nr XXII/134/2016 Rady Miasta Luboń z dnia 21 lipca 2016 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2016 r., poz. 4863)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 22) zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Żabikowo Centrum – Południe – teren szkoły i usług w rejonie ul. Kołłątaja w Luboniu” – uchwalona uchwałą nr XXX/219/2017 Rady Miasta Luboń z dnia 30 marca 2017 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2017 r., poz. 3481)
- brak zapisów odnośnie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 23) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie węzła przesiadkowego Poznańskiej Kolei Metropolitalnej na obszarze miasta Luboń – uchwalony uchwałą nr XXXI/227/2017 Rady Miasta Luboń z dnia 26 kwietnia 2017 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2017 r., poz. 3805)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 24) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Żabikowo – rejon ul. Świerkowej” – uchwalony uchwałą nr XXXIV/242/2017 Rady Miasta Luboń z dnia 20 czerwca 2017 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2017 r., poz. 4591)
- brak zapisów odnośnie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- 25) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Lasek – fragment ul. Nowiny” – uchwalony uchwałą nr XXXVII/272/2017 Rady Miasta Luboń z dnia 28 września 2017 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2017 r., poz. 6539)
- brak zapisów odnośnie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 26) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Górny Lasek” – uchwalony uchwałą nr XLIX/368/2018 Rady Miasta Luboń z dnia 19 lipca 2018 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2018 r., poz. 6214)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 27) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Luboń Północ” – uchwalony uchwałą nr LI/394/2018 Rady Miasta Luboń z dnia 8 listopada 2018 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2018 r., poz. 9138)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 28) zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Żabikowo Centrum – Północ” w rejonie ul. Poniatowskiego i ul. Lipowej w Luboniu – uchwalona uchwałą nr LI/395/2018 Rady Miasta Luboń z dnia 8 listopada 2018 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2018 r., poz. 8942)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 29) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Luboń Centrum” – etap 1 – uchwalony uchwałą nr VII/48/2019 Rady Miasta Luboń z dnia 14 marca 2019 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2019 r., poz. 3094)
- brak zapisów odnośnie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 30) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Lasek Zachód” – uchwalony uchwałą nr VII/49/2019 Rady Miasta Luboń z dnia 14 marca 2019 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2019 r., poz. 3092)
- brak zapisów odnośnie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 31) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Żabikowo Zachód” – uchwalony uchwałą nr VII/50/2019 Rady Miasta Luboń z dnia 14 marca 2019 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2019 r., poz. 3093)
- brak zapisów odnośnie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- 32) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Za autostradą” – uchwalony uchwałą nr XIII/95/2019 Rady Miasta Luboń z dnia 26 września 2019 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2019 r., poz. 8598)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 33) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Luboń Centrum” – etap 2 – uchwalony uchwałą nr XVII/131/2019 Rady Miasta Luboń z dnia 16 grudnia 2019 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2020 r., poz. 565)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 34) zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Żabikowo Północ” – uchwalona uchwałą nr XVIII/145/2020 Rady Miasta Luboń z dnia 23 stycznia 2020 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2020 r., poz. 1327)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 35) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Lasek – rejon ul. Poznańskiej” – I etap – uchwalony uchwałą nr XXIII/175/2020 Rady Miasta Luboń z dnia 16 lipca 2020 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2020 r., poz. 6138)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 36) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Lasek Południe” – etap 1 – uchwalony uchwałą nr XXV/189/2020 Rady Miasta Luboń z dnia 24 września 2020 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2020 r., poz. 7828)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 37) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Górny Lasek w rejonie ul. Sobieskiego 65” – uchwalony uchwałą nr XXXIX/297/2021 Rady Miasta Luboń z dnia 25 listopada 2021 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2021 r., poz. 9627)
- brak zapisów odnośnie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 38) zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Za autostradą” – uchwalona uchwałą nr XXXIX/298/2021 Rady Miasta Luboń z dnia 25 listopada 2021 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2021 r., poz. 9892)
- brak zapisów odnośnie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- 39) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Stary Luboń” – uchwalony uchwałą nr XLIV/329/2022 Rady Miasta Luboń z dnia 22 marca 2022 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2022 r., poz. 2533)
- odpowiednie zapisy w zakresie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 40) zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Lasek Północ” – uchwalona uchwałą nr LIV/397/2022 Rady Miasta Luboń z dnia 15 grudnia 2022 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2023 r., poz. 761)
- brak zapisów odnośnie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 41) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Elektrociepłownia ul. Źródłana” – uchwalony uchwałą nr LVII/422/2023 Rady Miasta Luboń z dnia 16 marca 2023 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2023 r., poz. 3213)
- brak zapisów odnośnie zasad ochrony krajobrazu kulturowego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Zapisy przyjęte w wyszczególnionych planach miejscowych lub ich zmianach spełniają warunki określone w art. 15 ust. 2 pkt 2, 3, 4, 7 i 9 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, a także w art. 18 ust. 1–2 i art. 19 ust. 1–3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, tj. uwzględniają zasady ochrony krajobrazu kulturowego, zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, granice i sposoby zagospodarowania terenów i obiektów podlegających ochronie ze względu na reprezentowane przez nie wartości kulturowe oraz szczegółowe zasady zagospodarowania terenów o wartościach kulturowych w zakresie określonym cytowanymi wyżej ustawami oraz w zakresie wynikającym z zasad ochrony konserwatorskiej obszarów i obiektów o wartościach kulturowych.

VI. Zasoby dziedzictwa kulturowego miasta Luboń

1. Ogólna charakterystyka gminy miejskiej

Miasto Luboń położone jest w centralnej części województwa wielkopolskiego. Posiada status gminy miejskiej i stanowi jedną z 17 gmin tworzących powiat poznański. Od zachodu i południa graniczy z gminą wiejską Komorniki, a od wschodu – z gminą miejsko-wiejską Mosina. Od północy Luboń przylega do Poznania, miasta na prawach powiatu.

Powierzchnia miasta liczy 13,5 km² i zamieszkuje je 29 811 osób (stan według danych z września 2023 r.).

Pod względem fizycznogeograficznym Luboń znajduje się na styku mezoregionów Pojezierza Poznańskiego i Poznańskiego Przełomu Warty, przynależnych do makroregionu Pojezierza Wielkopolskiego.

Hipsometryczne ukształtowanie terenu miasta jest jednorodne. W zachodniej części Luboń położony jest na wysoczyźnie morenowej i osiąga tam rzędną 85 m n. p. m. W kierunku wschodnim, poprzez terasę wyższą i terasę środkową, teren opada zgodnie ze spadkiem doliny rzeki Warty i w obszarze terasy zalewowej osiąga rzędną 55 m n. p. m. Fizjografia terenu ukształtowała się w czasie leszczyńskiego stadia zlodowacenia północnopolskiego (23–11,7 tys. lat temu).

W zachodniej części Lubonia występują gliny zwałowe, w północno-wschodniej – piaski, ropy i mułki, w centralnej i południowej – piaski i żwiry sandrowe, we wschodniej natomiast – piaski, żwiry i mady rzeczne.

Obszar Lubonia położony jest w obrębie zlewni rzeki Warty, której koryto wyznacza wschodnią granicę miasta. Przez miasto przepływa także Strumień Junikowski z dopływami Żabinka i Kotówka, a także uchodzący do Kocich Dołów ciek Bocianka. W południowo-wschodniej części Lubonia, w obrębie terasy zalewowej, znajdują się starorzecza (warciska) Kocie Doły i Kocie Dołki, powstałe w wyniku odcięcia zakola rzeczno od koryta Warty.

Zalesienie na terenie miasta jest niewielkie i wynosi ono 4% powierzchni, pozostałą część stanowią grunty zabudowane – 51% i użytki rolne – 40% oraz w mniejszym stopniu nieużytki – 4% i tereny wód powierzchniowych – 1%. Niewielki kompleks leśny położony jest we wschodniej części Lubonia – Lasek Majoński wchodzący w kompleks lasów Nadleśnictwa Babki. Zieleń miejską uzupełniają aleje drzew w ciągach ulic Armii Poznań, Kopernika, Poznańskiej i Wojska Polskiego, aleja w dolinie cieku Bocianka na odcinku pomiędzy ulicą Sobieskiego i torami kolejowymi, a także zadrzewienia parku miejskiego (Park Papieski) przy ulicy Unijnej oraz cmentarzy parafialnego przy ulicy Cmentarnej i komunalnego przy ulicy Armii Poznań. Zieleń miejską tworzą również tereny ogródków działkowych i tereny zieleni nieurządzonej w obrębie obrzeży Lubonia.

Tereny przemysłowe usytuowano we wschodniej i południowo-wschodniej części miasta, grunty rolne i łąki zajmują północną i zachodnią część Lubonia. Pozostałe tereny to obszary zurbanizowane.

Najważniejszym elementem struktury komunikacyjnej Lubonia jest przebiegający przez północną część miasta odcinek autostrady A2 Świecko–Stryków. Z autostradą miasto posiada połączenie poprzez węzeł „Luboń”, usytuowany już w granicach administracyjnych Poznania. Kolejny węzeł – „Komorniki” – umiejscowiony jest w odległości 1,5 km na zachód od miasta. Przez Luboń przebiega droga wojewódzka DW430 Poznań–Mosina.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

Ważnym elementem komunikacji jest także linia kolejowa nr 271, wchodząca w skład magistrali E59 Świnoujście–Ostrawa, a także linia nr 357 Poznań–Sulechów i linia nr 802 Poznań Starołęka PSK–Luboń.

Luboń otrzymał prawa miejskie w 1954 roku. Utworzono go z trzech wsi: Luboń, Żabikowo i Lasek.

Wsie te znajdowały się w historycznych granicach Wielkopolski. W czasach średniowiecznych i nowożytnych obszar ten położony był w powiecie poznańskim w województwie poznańskim. W 1793 roku, w wyniku drugiego rozbioru państwa polskiego, interesujący nas teren wcielono do Prus jako część składową nowoutworzonej prowincji Prusy Południowe, w obrębie powiatu poznańskiego, przynależnego do departamentu poznańskiego. Okres napoleoński zakończył się włączeniem do Księstwa Warszawskiego (1807–1815), w granicach powiatu poznańskiego w departamencie poznańskim. W 1815 roku teren wszedł w skład Wielkiego Księstwa Poznańskiego i znalazł się w nowoutworzonym powiecie poznańskim w obrębie rejencji poznańskiej. W 1887 roku z zachodniej części powiatu poznańskiego, na terenie której znajdowały się wsie Luboń, Żabikowo i Lasek, utworzono powiat poznański zachodni. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości (1918 r.) teren ten w granicach gminy Żabikowo stał się częścią składową powiatu poznańskiego w województwie poznańskim. W czasach okupacji niemieckiej w latach 1939–1945 obszar włączony został do III Rzeszy jako część składowa Kraju Warty, w powiecie poznańskim w obrębie rejencji poznańskiej. W 1945 roku w ramach nowoutworzonych struktur organizacji administracyjnej Polski omawiany teren, nadal w granicach powiatu poznańskiego, wszedł w skład województwa poznańskiego. Stan ten nie uległ zmianie w wyniku reformy administracyjnej przeprowadzonej w 1950 roku. W 1975 roku, kiedy zlikwidowane zostały powiaty, teren utworzonego niedawno miasta Luboń pozostawiono w granicach województwa poznańskiego. Kolejna zmiana nastąpiła w 1999 roku. Wówczas to gmina miejska Luboń stała się częścią powiatu poznańskiego w obrębie województwa wielkopolskiego.

Pod względem przynależności do kościelnych struktur administracyjnych wsie Luboń, Żabikowo i Lasek znajdowały się w znaczącej części w granicach parafii w Wirach, a częściowo w parafii Komorniki w archidiecezji poznańskiej w diecezji, obecnie archidiecezji poznańskiej. W 1908 roku erygowano w Żabikowie parafię ewangelicką. W 1928 roku utworzono w tej wsi parafię rzymskokatolicką św. Barbary, wydzieloną z parafii św. Floriana w Wirach. Z parafii w Żabikowie wyodrębniono w 1934 roku nową parafię św. Jana Bosko w Luboniu.

2. Charakterystyka zasobów dziedzictwa kulturowego miasta

Najstarsze ślady pobytu społeczności ludzkich na terenie Lubonia pochodzą ze schyłkowego paleolitu. Z tego okresu w dolinie nadwarciańskiej – przede wszystkim przy południowej granicy miasta oraz na wysoczyźnie, wzdłuż biegu Strumienia Junikowskiego – zachowały się pozostałości funkcjonowania społeczności kultury świderskiej (10600–9600 lat p. n. e.). Na terasie zalewowej starorzecza Warty ujawniają się świadectwa aktywności społeczności mezolitycznych (8000–4000 lat p. n. e.) i neolitycznych (4500–1900 lat p. n. e.). Neolit reprezentują pozostałości osadnicze ludności kultury pucharów lejkowatych (3700–1900 lat p. n. e.) i kultury ceramiki sznurowej (3100–1800 lat p. n. e.). Z epoką brązu związane są ślady kultury przedłużyckiej (1550–1200 lat p. n. e.),

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

a ze środkową i młodszą epoką brązu oraz z wczesną epoką żelaza – kultury łużyckiej (1300–400 lat p. n. e.). Epokę żelaza – okresy lateński i rzymski – reprezentują pozostałości kultury pomorskiej (VII–III w. p. n. e.) i kultury przeworskiej (III w. p. n. e.–V w. n. e.). Na terenie obecnego Lubonia zachowały się także ślady osadnictwa wczesnośredniowiecznego (VIII–XII w.).

W okresie wczesnopiastowskim na obszarze późniejszej wsi Luboń funkcjonowały trzy osady ulokowane na piaszczystych łachach wśród rozlewisk Warty. Najstarsza osada datowana jest na przełom VIII i IX wieku. Kolejna funkcjonowała w okresie od 2. połowy X do 1. połowy XI wieku. Osada ta zamieszkiwana była przez drużynników książęcych obsługujących gród poznański. Trzecia osada funkcjonowała w okresie 2. połowy XI i w XII wieku. Z niej rozwinęła się wieś Luboń. Pierwsza wzmianka o tej miejscowości pochodzi z 1316 roku. Była to wówczas wieś rycerska należąca do Mikołaja z Lubonia herbu Łódzia. Około 1370 roku Luboń przeszedł w posiadanie Pomianów. W 1. połowie XV wieku wieś zmieniała kilkakrotnie właścicieli, po czym w 1429 roku stała się własnością Mikołaja z Grabowa, który oddał ją Barbarze Strosbergowej, żonie Mikołaja, mieszczanina poznańskiego. W 1452 roku ich dzieci – Erazm, Grzegorz, Katarzyna i Małgorzata, sprzedały Luboń miastu Poznań. W posiadaniu Poznania Luboń znajdował się przez kolejne cztery stulecia. Na terenie wsi funkcjonował folwark, który usytuowany był w rejonie obecnych ulic Spadzistej i 3 Maja oraz doliny Warty i Strumienia Junikowskiego. We wsi działały także dwa młyny i karczma. Nieomal wyludniona w początkach XVIII wieku wieś w 1719 roku zasiedlona została kolonistami frankońskimi z Bambergu. W 1856 roku Towarzystwo Kolei Górnośląskiej wybudowało trakcję kolejową łączącą Poznań z Wrocławiem, przechodzącą także przez Luboń i Lasek. Na terenie Lubonia powstał dworzec kolejowy. W 1909 roku otwarto nową lokalną linię kolejową łączącą Poznań z Grodziskiem. Wówczas też przebudowano dworzec kolejowy. Intensywny rozwój Lubonia miał miejsce w początkach XX wieku. Powstały tutaj trzy zakłady przemysłowe – fabryka nawozów chemicznych M. Milcha, fabryka przetworów ziemniaczanych C. A. Koehlmanna i fabryki drożdży G. Sinnera. Przy zakładach przemysłowych wybudowano pracownicze osiedla mieszkalne. Nowe osiedle powstało także pomiędzy ulicami Dworcową i Powstańców Wielkopolskich. W 1924 roku na gruntach przy ulicy Okrzei wytyczono osiedle willowe.

Średniowieczną metrykę posiada również wieś Żabikowo. Około 1280 roku wieś ta sprzedana została przez księcia wielkopolskiego Przemysła II Bartłomiejowi, mieszczaninowi z Poznania. W 1283 roku wieś wróciła w posiadanie księcia, a niedługo po tym stała się własnością Mikołaja Przedpełkowica z Gostynia herbu Łódzia, sędziego poznańskiego. Z jego inicjatywy lokowana tu została po obu stronach obecnej ulicy Żabikowskiej wieś na prawie niemieckim. We wschodniej części wsi znajdowała się siedziba sołtysa, a później folwark biskupi, po przejęciu wsi przez biskupów poznańskich. W tej części wsi powstała droga łącząca Żabikowo z Luboniem. W 1311 roku ówczesny właściciel Wojciech z Krosna herbu Łódzia, w zamian za niespłacony zastaw, zmuszony był przekazać wieś biskupowi poznańskiemu Andrzejowi Zarembie herbu Zaremba. Na początku XVI stulecia w Żabikowie znajdowały się młyn i karczma, a w 2. połowie XVI wieku oprócz młyna odnotowano już dwie karczmy. Do biskupów poznańskich – jako część składowa klucza komornickiego – wieś należała do 1796 roku, kiedy po sekularyzacji przeszła na własność skarbu państwa pruskiego. W XIX stuleciu powstały w Żabikowie cegielnie: Królewska

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

(1831) przy ulicy Powstańców Wielkopolskich oraz Fehmera i Suwalskiego (XIX/XX w.) przy ulicach Źródlanej i Niezłomnych. W 1870 roku z inicjatywy Augusta hrabiego Cieszkowskiego herbu Dołęga, właściciela folwarku w Żabikowie, powstała we wsi Wyższa Szkoła Rolnicza. Znaczący rozwój wsi zaobserwować można w pierwszych dekadach XX wieku. Na początku tego stulecia staraniem landrata Tille'go założono na terenie Żabikowa osiedle przeznaczone dla ludności niemieckiej, skupione wokół czworobocznego rynku (obecny plac Bojanowskiego), ze świątynią ewangelicką jako główną budowlą tego osiedla. W wyniku dalszej aktywności w zakresie przestrzennego zagospodarowywania wsi na terenach położonych przy ulicach Kościuszki, Sienkiewicza i 11 Listopada, wytyczono tzw. „osadę Białkowskiego”. Powstały wówczas ulice Mickiewicza, Słowackiego, Skóry, Kilińskiego i Sienkiewicza. W 20. i 30. latach XX stulecia folwark w Żabikowie został rozparcelowany i przeznaczono go na osiedle mieszkalne. Wytyczono wówczas ulice Ks. Skargi, Cieszkowskiego, Matejki, Ks. Streicha, Krótką i Słoneczną, a później także ulice Konopnickiej, Jagiełły, Kościelną, Rivoliego i Niepodległości. Na terenie nowego osiedla wybudowano również w latach 1934–1938 kościół nowoutworzonej parafii rzymskokatolickiej.

Także wieś Lasek posiadała metrykę średniowieczną. Funkcjonowały tu wówczas dwie odrębne osady ulokowane pomiędzy obecnymi ulicami Sobieskiego i Poznańską. Ludność tych osad została najpewniej przesiedlona ok. 1270 roku do usytuowanej nieopodal wsi Wiry. W 1756 roku August hrabia Działyński herbu Ogończyk wraz z żoną Anną z Radomnickich herbu Kotwicz, do których należały Wiry, lokowali na terenie Lasku wieś olęderską.

Niedługo po zakończeniu II wojny światowej, bowiem w 1954 roku, z trzech omawianych wsi utworzono jedną miejscowość o statusie miasta.

Historyczną zabudowę Lubonia tworzą kościół ewangelicki, ob. parafialny rzymskokatolicki pw. św. Barbary (1908–1912) wespół z pastorówką, ob. plebanią (1908–1912), kościół parafialny rzymskokatolicki pw. św. Jana Bosko (1934–1938), dom Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Niepokalanego Poczęcia NMP (1922), gmachy użyteczności publicznej i budownictwo folwarczne: apteka przy placu Bojanowskiego 3 (20. lata XX w.), szkoły powszechne przy ulicy Armii Poznań 27 (1905) i ulicy Żabikowskiej 40 (pocz. XX w.), Wyższa Szkoła Rolnicza przy ulicy Powstańców Wielkopolskich 19 (3. ćw. XIX w.), dworzec kolejowy i budynek spedycji przy ulicy Dworcowej 1 (1909), nastawnia kolejowa przy ulicy Dworcowej (pocz. XX w.), dom dróżnika wraz z budynkiem gospodarczym przy ulicy Armii Poznań 70 (pocz. XX w.). Reliktem po historycznym folwarku w Żabikowie jest czworak przy ulicy Powstańców Wielkopolskich 61/63 (2. poł. XIX w.).

Zabytkową zabudowę uzupełnia budownictwo przemysłowe, na które składają się zespoły fabryki nawozów chemicznych M. Milcha przy ulicy Maya (1909–1914, 1921–1923 i 30. lata XX w.), fabryki przetworów ziemniaczanych C. A. Koehlmanna oraz fabryki drożdży G. Sinnera przy ulicy Armii Poznań (1904–1908, 1921–1925) wraz z koloniami mieszkalnymi robotników fabrycznych, zespół piekarni przy ulicy Armii Poznań 74 i 78 (pocz. XX w. i 1. ćw. XX w.), cegielnia przy ulicy Powstańców Wielkopolskich 50 (20–30. lata XX w.), obiekty gospodarcze – obora przy ulicy Powstańców Wielkopolskich 18 (2. poł. XIX w.), stodoła przy ulicy Sobieskiego 86 (1907), stacja trafo przy ulicy Wysokiej 2 (20–30. lata XX w.), mosty drogowy i kolejowy nad Strumieniem Junikowskim przy ulicy Dworcowej (pocz. XX w.),

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

a także trzy wiadukty kolejowe przy ulicach Armii Poznań, Krętej i Powstańców Wielkopolskich (pocz. XX w.).

Pozostała historyczna zabudowa to budownictwo mieszkalne – domy, kamienice i wille – z 2. połowy XIX wieku oraz z pierwszych dekad XX stulecia, usytuowane przy placu Bojanowskiego oraz przy ulicach Armii Poznań, Cieszkowskiego, Dąbrowskiego, Dworcowej, Fabrycznej, Grzybowej, Kopernika, Kościuszki, Krętej, Lipowej, 11 Listopada, Łąkowej, Magazynowej, 3 Maja, Matejki, Mickiewicza, Niepodległości, Niezłomnych, Ogrodowej, Okrzei, Podgórznej, Poniatowskiego, Pułaskiego, Ratajczaka, Rutkiewicz, Sobieskiego, Ks. Streicha, Strumykowej, Tuwima, Wojska Polskiego i Żabikowskiej, sporadycznie z zachowaną zabudową gospodarczą.

Wskazać należy także zachowane w mieście historyczny cmentarz ewangelicko-augsburski, później rzymskokatolicki, przy ulicy Cmentarnej 2 (k. XIX w.) oraz miejsce pamięci narodowej – teren hitlerowskiego obozu karno-śledczego wraz z zachowanym budynkiem obozowym przy ulicy Niezłomnych 2 (1943–1945) oraz znajdujące się na terenie obozu kopuły pancerne (40. lata XX w.).

W panoramie miasta dominują zabudowania zespołów fabryki przetworów ziemniaczanych C. A. Koehlmanna oraz fabryki drożdży G. Sinnera przy ulicy Armii Poznań.

Ogółem liczba zabytków nieruchomości na terenie miasta wynosi 239 historycznych struktur przestrzennych oraz zabytkowych obiektów budowlanych funkcjonujących samodzielnie lub tworzących historyczne zespoły budowlane.

Dziedzictwo kulturowe miasta to także stanowiska archeologiczne oraz archeologiczne nawarstwienia kulturowe. Zarejestrowane stanowiska z terenu Lubonia są pozostałościami funkcjonujących tu społeczności z różnych okresów – poczynając od późnego paleolitu (kultura świderska) poprzez mezolit i neolit (kultura ceramiki sznurowej rytej), kulturę łużycką i przeworską do średniowiecza i czasów nowożytnych.

2.1. ZABYTKI NIERUCHOME WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW

Rejestr zabytków znajdujących się na terenie województwa **prowadzi wojewódzki konserwator zabytków** (art. 8 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). W województwie wielkopolskim jest nim Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków, który kieruje Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Poznaniu oraz delegaturami w Kaliszu, Koninie, Lesznie i Pile.

Wpis do rejestru zabytku nieruchomego może nastąpić z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy (art. 9 ust. 1 ustawy). Przedmiotowego wpisu dokonuje wojewódzki konserwator zabytków w formie decyzji administracyjnej.

Ponadto do rejestru może być wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku (art. 9 ust. 2 ustawy).

W rejestrze zabytków województwa wielkopolskiego – stan na wrzesień 2023 r. – znajduje się 36 zabytków nieruchomości z terenu miasta Lubonia (14 decyzji administracyjnych w sprawie wpisu do rejestru zabytków).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

Szczegółowe dane statystyczne w przedmiotowym zakresie przedstawiają poniższe tabele:

Tabela I. Wojewódzki rejestr zabytków nieruchomych z terenu miasta Luboń (wg kategorii obiektów) – stan: wrzesień 2023 r.

Kategorie zabytków	Liczba obiektów
układy urbanistyczne	1
układy ruralistyczne	–
zabudowa mieszkalna	6
obiekty sakralne	1
budownictwo obronne	–
obiekty użyteczności publicznej	1
obiekty przemysłowe i gospodarcze	25
pałace i dwory	–
zabudowa folwarczna	–
budownictwo wiejskie	–
parki	–
cmentarze	–
miejsca pamięci	2
inne	–
Ogółem	36

Zródło: Piotr Najmajer, *Ewidencja zabytków nieruchomych miasta Luboń*, Luboń 2018 wraz z uzupełnieniem z 2019 r. (Agnieszka Perz) i aktualizacją z 2023 r. (Grzegorz. J. Budnik)

Tabela II. Wojewódzki rejestr zabytków nieruchomych z terenu miasta Luboń (wg typów własności) – stan: wrzesień 2023 r.

Typy własności	Liczba obiektów
Skarb Państwa	6
własność komunalna i innych jednostek samorządu terytorialnego	3
własność prywatna	–
własność wyznaniowa	2
spółki prawa handlowego	24
własność nieuregulowana	–
własność inna	–
Ogółem	35*

Zródło: Piotr Najmajer, *Ewidencja zabytków nieruchomych miasta Luboń*, Luboń 2018 wraz z uzupełnieniem z 2019 r. (Agnieszka Perz) i aktualizacją z 2023 r. (Grzegorz. J. Budnik)

* nie wliczając historycznego układu urbanistycznego miasta Luboń

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego z terenu miasta Luboń

Kategoria – historyczne układy przestrzenne urbanistyczne i ruralistyczne

- HISTORYCZNY UKŁAD URBANISTYCZNY, XIII–1. poł. XX w., nr rejestru zabytków 794/Wlkp/A – 24. 05. 2010 r.;

Kategoria – budownictwo sakralne

- ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANGELICKO-AUGSBURSKIEGO, pl. Bojanowskiego 8, nr rejestru zabytków 2629/A – 24. 09. 1997 r.:
  - a) kościół ewangelicko-augsburski, ob. parafialny rzymskokatolicki pw. św. Barbary, 1908–1912, murowany,
  - b) pastorówka, ob. plebania, 1908–1912, murowana;

Kategoria – cmentarze i miejsca pamięci narodowej

- TEREN OBOZU HITLEROWSKIEGO KARNO-ŚLEDZIEGO WRAZ Z BUDYNKIEM OBOZU – MIEJSCE PAMIĘCI NARODOWEJ, ul. Niezlomnych 2, 1943–1945, nr rejestru zabytków 35/Wlkp/A – 18. 07. 2000 r. i 14. 12. 2009 r.;

Kategoria – budownictwo użyteczności publicznej

- SZKOŁA POWSZECHNA, ob. Szkoła Podstawowa im. Św. Filipa Neri, ul. Armii Poznań 27, 1905, murowana, nr rejestru zabytków 2248/A – 10. 09. 1992 r.;

Kategoria – budownictwo przemysłowe, gospodarcze i techniki

- ZESPÓŁ FABRYKI NAWOZÓW CHEMICZNYCH M. MILCHA:
budynki fabryczne:
  - a) budynek produkcji soli fosforowych, ul. Maya, 1909–1914, murowany, nr rejestru zabytków 1038/A – 27. 02. 1984 r.,
  - b) budynek produkcji superfosfatu na aparatach Milcha, ul. Maya, 1909–1910 i 30. lata XX w., murowany, nr rejestru zabytków 1038/A – 27. 02. 1984 r.,
  - c) budynek produkcji superfosfatu pylistego, ul. Maya, 1909–1914, murowany, nr rejestru zabytków 1038/A – 27. 02. 1984 r.,
  - d) budynek przetworów kostnych, ul. Maya, 1921–1923, murowany, nr rejestru zabytków 1038/A – 27. 02. 1984 r.,
  - e) klejarnia i warsztat wydziału superfosfatu granulowanego, ul. Maya, 1909–1914, murowane, nr rejestru zabytków 1038/A – 27. 02. 1984 r.,
  - f) magazyn pirytu, ul. Maya, 1909–1914, murowany, nr rejestru zabytków 1038/A – 27. 02. 1984 r.,
  - g) magazyn superfosfatu pylistego, tzw. Hala Poelziga, ul. Maya, 1909–1914, murowany, nr rejestru zabytków 1038/A – 27. 02. 1984 r.,
  - h) kotłownia z kominem, ul. Maya, 1909–1911, murowane, nr rejestru zabytków 1038/A – 27. 02. 1984 r.,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

część administracyjno-socjalna i kolonia mieszkalna:

- a) budynek administracyjny, ul. Maya, 1909–1914, murowany, nr rejestru zabytków 1038/A – 27. 02. 1984 r.,
  - b) budynek stołówki i biur transportu, ul. Maya, 1909–1914, murowane, nr rejestru zabytków 1038/A – 27. 02. 1984 r.,
  - c) dom pracowników [1], ob. budynek mieszkalny, ul. Armii Poznań 51, 1912, murowany, nr rejestru zabytków 1041/Wlkp/A – 28. 12. 1983 r.,
  - d) dom pracowników [2], ob. budynek mieszkalny, ul. Kolonia PZNF 1, 1912, murowany, nr rejestru zabytków 1042/Wlkp/A – 28. 12. 1983 r.,
  - e) dom pracowników [3], ob. budynek mieszkalny, ul. Kolonia PZNF 2, 1912, murowany, nr rejestru zabytków 1043/Wlkp/A – 28. 12. 1983 r.,
  - f) dom pracowników [4], ob. budynek mieszkalny, ul. Kolonia PZNF 3, 1912, murowany, nr rejestru zabytków 1044/Wlkp/A – 29. 12. 1983 r.,
  - g) dom pracowników [5], ob. budynek mieszkalny, ul. Kolonia PZNF 4, 1912, murowany, nr rejestru zabytków 1045/Wlkp/A – 29. 12. 1983 r.,
  - h) ogrodzenie kolonii mieszkalnej, ul. Armii Poznań 51 oraz Kolonia PZNF 1, 2 3 i 4, 1912, murowane, nr rejestru zabytków 1037/Wlkp/A – 7. 12. 2017 r.,
- ZESPÓŁ ZAKŁADÓW PRZEMYSŁU ZIEMNIACZANEGO – FABRYKI PRZETWORÓW ZIEMNIACZANYCH C. A. KOEHLMANNA I FABRYKI DROŻDŻY G. SINNERA, PÓŹNIEJ WIELKOPOLSKIEGO PRZEDSIĘBIORSTWA PRZEMYSŁU ZIEMNIACZANEGO, nr rejestru zabytków 1917/A – 28. 12. 1983 r.:
- budynki fabryczne północnej części zakładu:
- a) bednarnia i stolarnia, ob. budynek nieużytkowany, ul. Armii Poznań 49, 1904–1908, murowane,
  - b) elektrownia i kotłownia, ob. budynek nieużytkowany, ul. Armii Poznań 49, 1904–1908, murowane,
  - c) magazyn wyrobów gotowych, ob. ob. budynek nieużytkowany, ul. Armii Poznań 49, 1904–1908, murowany,
  - d) suszarnia mączki z wieżą próżniową i warsztat, ob. budynek nieużytkowany, ul. Armii Poznań 49, pocz. XX w., murowane,
  - e) suszarnia wycierek, ob. budynek nieużytkowany, ul. Armii Poznań 49, 1904–1908, murowana,
  - f) syropiarnia, ul. Armii Poznań 49, ob. budynek nieużytkowany, 1921–1925, murowana,
  - g) warsztat mechaniczny, ob. budynek nieużytkowany, ul. Armii Poznań 49, 1904–1908, murowany,
  - h) wieża próżniowa suszarni krochmalu, ob. obiekt nieużytkowany, ul. Armii Poznań 49, 1904–1908, murowana,
- budynki fabryczne południowej części zakładu:
- a) drożdżownia, ul. Armii Poznań 49 c, pocz. XX w., murowana,
  - b) krochmalnia pszenna, ul. Armii Poznań 49 c, 1924, murowana,
  - c) słodownia, ul. Armii Poznań 49 c, pocz. XX w., murowana,
  - d) warsztat elektryczno-mechaniczny, ul. Armii Poznań 49 c, pocz. XX w., murowany,
  - e) komin kotłowni rezerwowej, ul. Armii Poznań 49 c, 1904–1908, murowany,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

część administracyjna i kolonia mieszkalna:

- a) dom dyrektora [1], ob. przychodnia lekarska i mieszkania,
ul. Armii Poznań 49 a, pocz. XX w., murowany.

2.2. ZABYTKI NIERUCHOME W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Ewidencję zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków (art. 22 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami), zaś **ewidencję zabytków nieruchomych z terenu gmin prowadzi wójt (burmistrz, prezydent miasta)** w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, innych zabytków nieruchomych znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz innych zabytków nieruchomych wyznaczonych przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 22 ust. 4 i ust. 5 pkt 1–3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) – z tym wskazaniem, że zapis art. 22 ust. 5 pkt 3 z dniem 18 maja 2023 roku na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2023 r. (sygn. akt P 12/18; Dz. U. z 2023 r., poz. 951) utracił moc w zakresie, w jakim ogranicza prawo własności nieruchomości przez dopuszczenie ujęcia nieruchomości jako zabytku nieruchomego w gminnej ewidencji zabytków, bez zapewnienia właścicielowi gwarancji ochrony prawnej przed dokonaniem takiego ograniczenia.

Gminna ewidencja zabytków miasta Luboń przyjęta została przez Burmistrza Miasta Luboń w sposób określony w § 18 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011 roku w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (tekst jednolity: Dz. U. z 2021 r., poz. 56).

Obok zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia ochronę zabytków objętych gminną ewidencją uwzględnia się w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska publicznego, a także w uchwałach określających zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń (art. 19 ust. 1 pkt 1–3, ust. 1 a pkt 1–2 i ust. 1 b pkt 1–3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Ewidencja zabytków jest podstawą dla sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy (art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Rozpoznanie zasobów i stanu zachowania obiektów zabytkowych pozwala na wskazanie zagrożeń oraz sposobów reagowania w celu ochrony i powstrzymania degradacji zewidencjonowanych zabytków oraz ich otoczenia. Dlatego obiekty te ujmowane są w programach opieki nad zabytkami oraz wskazywane do ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Jeżeli gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami ustalenia tego programu uwzględnia się zarówno w studium uwarunkowań i kierunków

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

zagospodarowania przestrzennego gminy, jak i w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (art. 19 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Ewidencja zabytków nieruchomych w mieście Luboń obejmuje 239 historycznych struktur przestrzennych oraz zabytkowych obiektów budowlanych funkcjonujących samoistnie lub tworzących historyczne zespoły budowlane.

Szczegółowe dane odnośnie zestawienia liczbowego zabytków nieruchomych na terenie miasta Luboń przedstawia poniższa tabela:

Tabela III. Ewidencja zabytków nieruchomych z terenu miasta Luboń – stan: wrzesień 2023 r.

Kategorie zabytków nieruchomych		Liczba obiektów murowanych	Liczba obiektów drewnianych	Łącznie	W tym wpisanych do rejestru zabytków
1. UKŁADY URBANISTYCZNE [liczba]	1	X	X	1	1
2. UKŁADY RURALISTYCZNE [liczba]	–	X	X	–	–
3. ZABUDOWA MIESZKALNA		167	–	167	6
a. kamienice		7	–	7	–
b. domy		158*	–	158	5
c. wille		1	–	1	–
d. plebanie, organistówki, pastorówki		1	–	1	1
e. oficyny		–	–	–	–
f. rządcówki		–	–	–	–
4. OBIEKTY SAKRALNE		3	–	3	1
a. kościoły romańskie		–	–	–	–
b. kościoły gotyckie		–	–	–	–
c. kościoły nowożytne XVI–XVIII w.		–	–	–	–
d. kościoły XIX w.–1945 r.		1	–	1	–
e. klasztory		1	–	1	–
f. zbory		1	–	1	1
g. synagogi, bożnice		–	–	–	–
h. kaplice, dzwonnice, bramy, ogrodzenia i inne		–	–	–	–
i. kapliczki, krzyże i figury przydrożne		–	–	–	–
5. BUDOWNICTWO OBRONNE		4*	–	4	–
a. zamki i ich relikty		–	–	–	–
b. miejskie mury obronne		–	–	–	–

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

c. fortyfikacje nowożytnie i późniejsze	4*	–	4	–
6. OBIEKTY UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	4	–	4	1
a. ratusze	–	–	–	–
b. budynki administracji publicznej, sądy, banki, poczty	–	–	–	–
c. szkoły	3	–	3	1
d. leśniczówki i gajówki	–	–	–	–
e. karczmy i zajazdy	–	–	–	–
f. remizy	–	–	–	–
g. inne	1	–	1	–
7. OBIEKTY PRZEMYSŁOWE I GOSPODARCZE	56*	1**	57	25
a. zakłady przemysłowe	36	–	36	24
b. dworce kolejowe z zespołami budowlanymi	4	1**	5	–
c. spichrze, magazyny, stodoły	2	–	2	–
d. młyny	–	–	–	–
e. gorzelnie i browary	–	–	–	–
f. mleczarnie	–	–	–	–
g. rzeźnia	–	–	–	–
h. kuźnie	–	–	–	–
i. wiatraki	–	–	–	–
j. wieże ciśnień	–	–	–	–
k. obiekty hydrotechniczne	–	–	–	–
l. inne	14*	–	14	1
8. PAŁACE I DWORY	–	–	–	–
9. ZESPOŁY FOLWARCZNE	–	–	–	–
a. stodoły	–	–	–	–
b. spichrze	–	–	–	–
c. obory	–	–	–	–
d. stajnie	–	–	–	–
e. chlewnie	–	–	–	–
f. owczarnie	–	–	–	–
g. kuźnie	–	–	–	–
h. wagi	–	–	–	–
i. inne magazyny	–	–	–	–
j. gorzelnie i browary	–	–	–	–
k. inne	–	–	–	–
10. BUDOWNICTWO WIEJSKIE [w zagrodach]	–	–	–	–
a. stodoły	–	–	–	–
b. obory	–	–	–	–

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

c. chlewnie	–	–	–	–	–
d. stajnie	–	–	–	–	–
e. inwentarskie	–	–	–	–	–
f. inne	–	–	–	–	–
11. PARKI [liczba]	–	X	X	–	–
a. altany, lodownie, inne elementy małej architektury	–	–	–	–	–
b. bramy i ogrodzenia	–	–	–	–	–
12. CMENTARZE [liczba]	1	–	–	1	–
a. rzymskokatolickie	–	X	X	–	–
b. ewangelickie	1	X	X	1	–
c. prawosławne	–	X	X	–	–
d. żydowskie	–	X	X	–	–
e. inne	–	X	X	–	–
f. bramy i ogrodzenia, inne elementy małej architektury	X	–	–	–	–
13. MIEJSCA PAMIĘCI	1	1	–	2	2
RAZEM	3	235*	1**	239	36

Źródło: Piotr Najmajer, *Ewidencja zabytków nieruchomości miasta Luboń*, Luboń 2018 wraz z uzupełnieniem z 2019 r. (Agnieszka Perz) i aktualizacją z 2023 r. (Grzegorz J. Budnik)

* w tym obiekty budowlane murowano-drewniane, murowano-ryglowe, żelbetowe, stalowe lub ze staliwa
** obiekt budowlany ryglowy

Wykaz zabytków nieruchomych w gminnej ewidencji zabytków miasta Luboń

Kategoria – historyczne układy przestrzenne urbanistyczne i ruralistyczne

- HISTORYCZNY UKŁAD URBANISTYCZNY, XIII–1. poł. XX w.;

Kategoria – budownictwo sakralne

- KOŚCIÓŁ PARAFIALNY RZYMSKOKATOLICKI PW. ŚW. JANA BOSKO,
ul. Streicha 24, 1934–1938, murowany,
- ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANGELICKO-AUGSBURSKIEGO,
pl. Bojanowskiego 8:
  - a) kościół ewangelicko-augsburski, ob. parafialny rzymskokatolicki
pw. św. Barbary, 1908–1912, murowany,
  - b) pastorówka, ob. plebania, 1908–1912, murowana,
- DOM ZGROMADZENIA SIÓSTR SŁUŻEBNICZEK NIEPOKALANEGO
POCZĘCIA NMP, pl. Bojanowskiego 6, 1922, murowany;

Kategoria – cmentarze i miejsca pamięci narodowej

- CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI,
PÓŹNIEJ RZYMSKOKATOLICKI, ul. Cmentarna 2, k. XIX w.,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- TEREN OBOZU HITLEROWSKIEGO KARNO-ŚLEDZIEGO WRAZ Z BUDYNKIEM OBOZU – MIEJSCE PAMIĘCI NARODOWEJ, ul. Niezlomnych 2:
  - a) budynek obozu, ob. budynek Muzeum Martyrologicznego, 1943–1945, murowany,
  - b) teren obozu, 1943–1945;

Kategoria – budownictwo obronne i związane z obronnością

- CZTERY KOPUŁY PANCERNE, ul. Niezlomnych 2, 40. lata XX W., staliwo i żelbeton;

Kategoria – budownictwo użyteczności publicznej

- APTEKA, pl. Bojanowskiego 3, 20. lata XX w., murowana,
- SZKOŁA POWSZECHNA, ob. Szkoła Podstawowa im. Św. Filipa Neri, ul. Armii Poznań 27, 1905, murowana,
- SZKOŁA POWSZECHNA, ob. Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Augusta hr. Cieszkowskiego, ul. Żabikowska 40, pocz. XX w., murowana,
- WYŻSZA SZKOŁA ROLNICZA IM. HALINY, ob. budynek mieszkalny, ul. Powstańców Wielkopolskich 19, 3. ćw. XIX w., murowana,
- ZESPÓŁ DWORCA KOLEJOWEGO:
  - a) dworzec kolejowy, ul. Dworcowa 1, 1909, murowany,
  - b) budynek spedycji, ul. Dworcowa 1, 1909, ryglowy,
  - c) nastawnia kolejowa, ul. Dworcowa, pocz. XX w., murowana,
- ZESPÓŁ DOMU DRÓŻNIKA, ul. Armii Poznań 70:
  - a) dom dróżnika, ob. budynek mieszkalny, pocz. XX w., murowany,
  - b) budynek gospodarczy, pocz. XX w., murowany;

Kategoria – zespoły pałacowe i dworskie oraz folwarczne

- RZĄDCÓWKA, ul. Powstańców Wielkopolskich 18 a, 2. poł. XIX w., murowana – niezachowana,
- CZWORAK, ob. budynek mieszkalny, ul. Powstańców Wielkopolskich 61/63, 2. poł. XIX w., murowany;

Kategoria – mała architektura

- POMNIK „SIEWCY”, ul. Armii Poznań/Kolonia PZNF, 1923, kamienny;

Kategoria – zabudowa mieszkalna

ul. Armii Poznań:

- KAMIENICA Nr 21, 20–30. lata XX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 23, 1927, murowana,
- DOM Nr 32, ob. budynek mieszkalno-handlowy, 2. poł. XIX w., murowany,
- KAMIENICA Nr 35, 1. ćw. XX w., murowana,
- KAMIENICA Nr 44, pocz. XX w., murowana,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- ZESPÓŁ DOMU NR 53:
  - a) dom, 1900–1910, murowany,
  - b) budynek gospodarczy, 1900–1910, murowany,
- DOM Nr 55, 20–30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 59, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 61, 20. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 65, 1925, murowany,
- DOM Nr 66, 1904, murowany,
- DOM Nr 67, 20. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 72, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 77, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 99, 20–30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 111, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 117, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 121, 30. lata XX w., murowany;

pl. Bojanowskiego:

- DOM Nr 1, ob. budynek handlowy, 4. ćw. XIX w., murowano-ryglowy,
- DOM Nr 7, 1900–1910, murowany;

ul. Cieszkowskiego:

- KAMIENICA Nr 2, ob. budynek mieszkalno-handlowy, 20–30. lata XX w., murowana,
- DOM Nr 4, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 9, 30. lata XX w., murowany;

ul. Dąbrowskiego:

- DOM Nr 11, 1935, murowany;

ul. Dworcowa:

- DOM Nr 4, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 5, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 6, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 10, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 12, ob. budynek mieszkalny i przychodnia lekarska, 20–30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 19, 20–30. lata XX w., murowany;

ul. Fabryczna:

- DOM Nr 56, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 62, 20–30. lata XX w., murowany;

ul. Grzybowa:

- DOM Nr 4, 30. lata XX w., murowany;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

ul. Kopernika:

- DOM Nr 6, 1929, murowany,
- DOM Nr 14, 30. lata XX w., murowany;

ul. Kościuszki:

- DOM Nr 28, 1928, murowany,
- DOM Nr 38, ob. budynek mieszkalno-handlowy, 1. ćw. XX w., murowany,
- DOM Nr 42/42 a, 1. ćw. XX w., murowany,
- DOM Nr 52, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 78, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 111, ob. budynek nieużytkowany, 1900–1910, murowany;

ul. Kręta:

- DOM Nr 2, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 10, 1924, murowany,
- DOM Nr 32, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 37, ob. budynek mieszkalno-usługowy, pocz. XX w., murowany;

ul. Lipowa:

- DOM Nr 3, 1916, murowany,
- DOM Nr 6, 1900–1910, murowany,
- DOM Nr 13, ok. 1900, murowany,
- DOM Nr 24, ok. 1910, murowany,
- DOM Nr 25, ok. 1910, murowany,
- DOM Nr 31, ok. 1910, murowany,
- DOM Nr 43, ob. budynek nieużytkowany, ok. 1910, murowany,
- DOM Nr 59, 1936, murowany,
- DOM Nr 67, ok. 1910, murowany;

ul. 11 Listopada:

- DOM Nr 56, 30. lata XX w., murowany,
- WILLA Nr 58, ok. 1900, murowana,
- DOM Nr 118, ob. budynek nieużytkowany, 1900–1910, murowany;

ul. Łąkowa:

- ZESPÓŁ DOMU NR 5:
  - a) dom, 20–30. lata XX w., murowany,
  - b) budynek gospodarczy, 20–30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 11, 20–30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 15, 20–30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 17, 20–30. lata XX w., murowany;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

ul. Magazynowa:

- DOM Nr 2, pocz. XX w., murowany;

ul. 3 Maja:

- KAMIENICA Nr 8, pocz. i 30. lata XX w., murowana,
- DOM Nr 10, 30. lata XX w., murowany,
- KAMIENICA Nr 16, pocz. i 20. lata XX w., murowana,
- DOM Nr 19, k. XIX w. i 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 20, 1898, murowany,
- DOM Nr 29, pocz. XX w., murowany;

ul. Matejki:

- DOM Nr 1, 1931, murowany,
- DOM Nr 2, ok. 1930, murowany,
- DOM Nr 3, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 5, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 9, 20–30. lata XX w., murowany;

ul. Mickiewicza:

- DOM Nr 14, 1925–1927, murowany;

ul. Niepodległości:

- DOM Nr 20, 20. lata XX w., murowany;

ul. Niezłomnych:

- DOM Nr 11, 20–30. lata XX w., murowany;

ul. Ogrodowa:

- DOM Nr 5, 20–30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 7, 30. lata XX w., murowany;

ul. Okrzei:

- DOM Nr 14, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 18, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 20, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 31, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 35, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 37, ob. budynek nieużytkowany, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 39, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 40, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 41, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 45, 30. lata XX w., murowany,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- DOM Nr 47, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 49, ob. Przedszkole Publiczne „Tęczowa Kraina”, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 51, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 65, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 67, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 73, 20–30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 75, 20–30. lata XX w., murowany;

ul. Podgórna:

- DOM Nr 7, 1938, murowany,
- DOM Nr 12, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 22, 20–30. lata XX w., murowany;

ul. Poniatowskiego:

- DOM Nr 14, ob. pensjonat „Villa Montana”, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 15, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 18, ob. poczta, 20. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 21/23, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 24, ob. budynek mieszkalno-handlowy, ok. 1900, murowany,
- DOM Nr 27, ok. 1910, murowany,
- DOM Nr 31, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 37, ok. 1910, murowano-ryglowy,
- DOM Nr 50 b, 30. lata XX w., murowany;

ul. Pułaskiego:

- DOM Nr 5, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 7, 30. lata XX w., murowany;

ul. Ratajczaka:

- DOM Nr 4, 20. lata XX w., murowany;

ul. Rutkiewicz:

- DOM Nr 1, 20–30. lata XX w., murowany;

ul. Sobieskiego:

- DOM Nr 1, 1929, murowany,
- DOM Nr 2, 1929, murowany,
- DOM Nr 3, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 6, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 8, 1928–1929, murowany,
- DOM Nr 19, 1925, murowany,
- DOM Nr 38, ok. 1930, murowany,
- DOM Nr 39, pocz. XX w., murowany,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- DOM Nr 46, pocz. XX w., murowany,
- ZESPÓŁ DOMU NR 48:
  - a) dom, ob. budynek nieużytkowany, 20–30. lata XX w., murowany,
  - b) stodoła, ob. budynek nieużytkowany, XIX/XX w., murowana,
- DOM Nr 67, 20–30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 70, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 78, ob. budynek mieszkalno-handlowy, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 85, ob. budynek mieszkalno-handlowy, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 89, 20–30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 95, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 96, 2. poł. XIX w., murowany,
- DOM Nr 99, 80. lata XIX w., murowany,
- DOM Nr 103, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 105, 20–30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 108, 1933, murowany,
- DOM Nr 109, 20–30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 122 a, 20–30. lata XX w., murowany;

ul. Ks. Streicha:

- DOM Nr 1/3, k. XIX w., murowany,
- DOM Nr 4, 30. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 27, pocz. XX w., murowany;

ul. Strumykowa:

- DOM Nr 26, ok. 1930, murowany,
- DOM Nr 30, 1927, murowany;

ul. Tuwima:

- DOM Nr 3, 1935, murowany;

ul. Wojska Polskiego:

- DOM Nr 47, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 53, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 71, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 77, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 79, pocz. XX w., murowany,
- DOM Nr 81, pocz. XX w., murowany;

ul. Żabikowska:

- DOM Nr 39, 20. lata XX w., murowany,
- DOM Nr 47, ob. budynek handlowy, 4. ćw. XIX w., murowany;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

Kategoria – budownictwo przemysłowe, gospodarcze i techniki

- ZESPÓŁ PIEKARNI, ul. Armii Poznań:
  - a) piekarnia, ob. restauracja „Przystanek Obiad u Maćka”, ul. Armii Poznań 74, 1. ćw. XX w., murowana,
  - b) budynek mieszkalny, ul. Armii Poznań 78, pocz. XX w., murowany,
- ZESPÓŁ FABRYKI NAWOZÓW CHEMICZNYCH M. MILCHA:
  - budynki fabryczne:
    - a) budynek produkcji soli fosforowych, ul. Maya, 1909–1914, murowany,
    - b) budynek produkcji superfosfatu na aparatach Milcha, ul. Maya, 1909–1910 i 30. lata XX w., murowany,
    - c) budynek produkcji superfosfatu pylistego, ul. Maya, 1909–1914, murowany,
    - d) budynek przetworów kostnych, ul. Maya, 1921–1923, murowany,
    - e) klejarnia i warsztat wydziału superfosfatu granulowanego, ul. Maya, 1909–1914, murowane,
    - f) magazyn pirytu, ul. Maya, 1909–1914, murowany,
    - g) magazyn siarki, ul. Maya, 20. lata XX w., murowany,
    - h) magazyn superfosfatu pylistego, tzw. Hala Poelziga, ul. Maya, 1909–1914, murowany,
    - i) kotłownia z kominem, ul. Maya, 1909–1911, murowane,
    - j) kotłownia rezerwowa, ul. Maya, 1921–1923, murowana,
    - k) warsztaty samochodowe, ul. Maya, 30. lata XX w., murowane,
    - l) ~~remiza, ul. Maya, 1909–1914, murowana~~ – niezachowana,
    - m) fragment dźwigara mostu kolejowo-drogowego, ul. Maya, 1909–1910, stalowy,
  - część administracyjno-socjalna i kolonia mieszkalna:
    - a) budynek administracyjny, ul. Maya, 1909–1914, murowany,
    - b) ~~budynek administracyjny, ul. Maya, 1909–1914, murowany~~ – niezachowany,
    - c) budynek stołówki i biur transportu, ul. Maya, 1909–1914, murowany,
    - d) zakładowa przychodnia lekarska, ul. Maya 1 a i 1 b, 30. lata XX w., murowana,
    - e) dom pracowników [1], ob. budynek mieszkalny, ul. Armii Poznań 51, 1912, murowany,
    - f) dom pracowników [2], ob. budynek mieszkalny, ul. Kolonia PZNF 1, 1912, murowany,
    - g) dom pracowników [3], ob. budynek mieszkalny, ul. Kolonia PZNF 2, 1912, murowany,
    - h) dom pracowników [4], ob. budynek mieszkalny, ul. Kolonia PZNF 3, 1912, murowany,
    - i) dom pracowników [5], ob. budynek mieszkalny, ul. Kolonia PZNF 4, 1912, murowany,
    - j) ogrodzenie kolonii mieszkalnej, ul. Armii Poznań 51 oraz Kolonia PZNF 1, 2, 3 i 4, 1912, murowane;
- ZESPÓŁ ZAKŁADÓW PRZEMYSŁU ZIEMNIACZANEGO – FABRYKI PRZETWORÓW ZIEMNIACZANYCH C. A. KOEHLMANNA I FABRYKI DROŻDŻY G. SINNERA, PÓŹNIEJ WIELKOPOLSKIEGO PRZEDSIĘBIORSTWA PRZEMYSŁU ZIEMNIACZANEGO

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

budynki fabryczne północnej części zakładu:

- a) bednarnia i stolarnia, ob. budynek nieużytkowany, ul. Armii Poznań 49, 1904–1908, murowane,
- b) elektrownia i kotłownia, ob. budynek nieużytkowany, ul. Armii Poznań 49, 1904–1908, murowane,
- c) magazyn wyrobów gotowych, ob. budynek nieużytkowany, ul. Armii Poznań 49, 1904–1908, murowany,
- d) suszarnia mączki z wieżą próżniową i warsztat, ob. budynek nieużytkowany, ul. Armii Poznań 49, pocz. XX w., murowane,
- e) suszarnia wycierek, ob. budynek nieużytkowany, ul. Armii Poznań 49, 1904–1908, murowana,
- f) syropiarnia, ob. budynek nieużytkowany, ul. Armii Poznań 49, 1921–1925, murowana,
- g) stacja filtrów, ob. budynek nieużytkowany, ul. Armii Poznań 49, pocz. XX w., murowana,
- h) warsztat mechaniczny, ob. budynek nieużytkowany, ul. Armii Poznań 49, 1904–1908, murowany,
- i) wieża próżniowa suszarni krochmalu, ob. obiekt nieużytkowany, ul. Armii Poznań 49, 1904–1908, murowana,
- j) remiza, ob. budynek nieużytkowany, 1904–1908, ul. Armii Poznań 49, murowana,

budynki fabryczne południowej części zakładu:

- a) drożdżownia, ul. Armii Poznań 49 c, pocz. XX w., murowana,
- b) glukozownia, ul. Armii Poznań 49 c, 20. lata XX w., murowana,
- c) krochmalnia pszenna, ul. Armii Poznań 49 c, 1924, murowana,
- d) melasownia, ul. Armii Poznań 49 c, 1904–1908, murowana,
- e) słodownia, ul. Armii Poznań 49 c, pocz. XX w., murowana,
- f) warsztat elektryczno-mechaniczny, ul. Armii Poznań 49 c, pocz. XX w., murowany,
- g) komin kotłowni rezerwowej, ul. Armii Poznań 49 c, 1904–1908, murowany,

część administracyjna i kolonia mieszkalna:

- a) dom dyrektora [1], ob. przychodnia lekarska i mieszkania, ul. Armii Poznań 49 a, pocz. XX w., murowany,
- b) dom dyrektora [2], ob. budynek mieszkalny, ul. Ratajskiego 1, 1904, murowany,
- c) dom pracowników [1], ob. budynek mieszkalny, ul. Armii Poznań 39, 1924, murowany,
- d) dom pracowników [2], ob. budynek mieszkalny, ul. Armii Poznań 41, 1904, murowany,
- e) dom pracowników [3], ob. budynek mieszkalny, ul. Armii Poznań 43, 1904, murowany,
- f) dom pracowników [4], ob. budynek mieszkalny, ul. Armii Poznań 45, 1904, murowany,
- g) budynek gospodarczy [1], ul. Armii Poznań 45, 1904, murowano-drewniany,
- h) dom pracowników [5], ob. budynek mieszkalny, ul. Armii Poznań 47, 1904–1908, murowany,
- i) budynek gospodarczy [2], ul. Armii Poznań 47, 1904, murowany,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- j) dom pracowników [6], ob. budynek mieszkalny, ul. Armii Poznań 64, 1904, murowany,
- k) dom pracowników [7], ob. budynek mieszkalny, ul. Ratajskiego 2, 1904, murowany,
- l) budynek gospodarczy [3], ob. budynek mieszkalny, ul. Ratajskiego 2, 1904, murowany,
- m) dom pracowników [8], ob. budynek mieszkalny, ul. Ratajskiego 3, 1904, murowany,
- n) dom pracowników [9], ob. budynek mieszkalny, ul. Ratajskiego 4, 1904, murowany,
- o) dom pracowników [10], ob. budynek mieszkalny, ul. Ratajskiego 5, 1904, murowany,
- p) dom pracowników [11], ob. budynek mieszkalny, ul. Ratajskiego 6, 1904, murowany,
- ZESPÓŁ CEGIELNI, ul. Powstańców Styczniowych 50:
  - a) budynek przemysłowy [1], 20–30. lata XX w., murowany,
  - b) budynek przemysłowy [2], 20–30. lata XX w., murowany,
- OBORA, ul. Powstańców Wielkopolskich 18, 2. poł. XIX w., murowana,
- STODOŁA, ul. Sobieskiego 84, k. XIX w., murowana – niezachowana,
- STODOŁA, ul. Sobieskiego 86, 1907, murowana,
- STACJA TRAFU, ul. Wysoka 2, 20–30. lata XX w., murowana,
- MOST DROGOWY NAD STRUMIENIEM JUNIKOWSKIM, ul. Dworcowa, pocz. XX w., murowany,
- MOST KOLEJOWY NAD STRUMIENIEM JUNIKOWSKIM, ul. Dworcowa, pocz. XX w., żelbetowy,
- WIADUKT KOLEJOWY [1], ul. Armii Poznań, pocz. XX w., żelbetowy,
- WIADUKT KOLEJOWY [2], ul. Kręta, pocz. XX w. i przed 1945, murowany,
- WIADUKT KOLEJOWY [3], ul. Powstańców Wielkopolskich, pocz. XX w., żelbetowy.

2.3. Krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze (art. 3 pkt 14 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). W celu jego ochrony oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej cytowana wyżej ustawa przewiduje ochronę poprzez wpis do rejestru zabytków cennych kulturowo struktur przestrzennych – układów urbanistycznych i ruralistycznych oraz krajobrazów kulturowych (art. 6 ust. 1 pkt 1 lit. a i b ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). W ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadzono także formę ochrony ustanawianą poprzez utworzenie **parku kulturowego** (art. 7 pkt 3). Zgodnie z zapisem art. 16 ust. 1 ustawy utworzenie parku kulturowego następuje w drodze uchwały rady gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Ochrona krajobrazu kulturowego powinna być komplementarna dla form ochronnych krajobrazu przyrodniczego, wynikających ze stosownych przepisów ustawy o ochronie przyrody. Na terenie miasta Luboń znajdują się następujące obszary objęte ochroną prawną:

- HISTORYCZNY UKŁAD URBANISTYCZNY MIASTA LUBONIA

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

Historyczny układ urbanistyczny miasta Lubonia wpisany został do wojewódzkiego rejestru zabytków pod numerem 794/Wlkp/A decyzją Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 24. 05. 2010 roku. Zakresem przedmiotowym ochroną objęto: historyczne rozplanowanie najcenniejszych części dawnych wsi Żabikowo i Luboń (powstałe na obszarze Żabikowa osiedle ludności niemieckiej skupione wokół czworobocznego rynku – obecnego placu Bojanowskiego; przyległe do tego osiedla części wsi Żabikowo w ciągu fragmentów ulic Kołłątaja, Lipowej, Poniatowskiego, Sienkiewicza i Szkolnej oraz ulicy Agrestowej; powstałe na obszarze Żabikowa, po parcelacji funkcjonującego tutaj folwarku, osiedle mieszkalne – tereny przy ulicach Batorego, Cieszkowskiego, Jagiełły, Konopnickiej, Kościelnej, Matejki, Okrzei, Skargi i Słonecznej oraz przy fragmentach ulic Armii Poznań, Dąbrowskiego i Powstańców Wielkopolskich; tereny kolejowe na obszarze Żabikowa i Lubonia w ciągu ulic Dworcowej i Armii Poznań; powstałe na obszarze Lubonia tereny trzech zakładów przemysłowych – fabryki nawozów chemicznych M. Milcha przy ulicy Maya oraz fabryki przetworów ziemniaczanych C. A. Koehlmanna i fabryki drożdży G. Sinnera przy ulicy Armii Poznań wraz z robotniczymi koloniami mieszkalnymi związanymi z tymi fabrykami przy ulicach Armii Poznań, Maya, Kolonii PZNF i Ratajskiego. Zakresem ochrony konserwatorskiej objęto także znajdującą się na wskazanym obszarze historyczną zabudowę sakralną, użyteczności publicznej, mieszkalną i przemysłowo-techniczną.

▪ WIELKOPOLSKI PARK NARODOWY

Wielkopolski Park Narodowy utworzony został na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 kwietnia 1957 r. (Dz. U. z 1957 r., nr 24, poz. 114). Zajmuje – wraz z otuliną – powierzchnię 14 840 ha i obejmuje część Doliny Warty na południe od Poznania, w rejonie wyznaczonym przez miasta Luboń, Stęszew i Mosina. Celem utworzenia parku jest ochrona krajobrazu polodowcowego i typowych dla niego form ukształtowania terenu: moren czołowych i dennych, ozów, drumlin, wydm oraz parowów. W granicach parku usytuowany jest fragment południowo-wschodniej części Lubonia, obejmujący obszar na wschód od drogi wojewódzkiej nr 430 i na południe od ulicy Leśnej. Do otuliny Wielkopolskiego Parku Narodowego włączony został w obrębie miasta Luboń obszar obejmujący Kocie Dołki i południową część Kocich Dołów, a także teren tzw. Sahary Lubońskiej.

▪ OBSZAR SPECJALNEJ OCHRONY SIEDLISK
– OSTOJA WIELKOPOLSKA (KOD OBSZARU PLH300010)

Obszar zajmuje powierzchnię 8 427,12 ha i położony jest na terenie powiatu poznańskiego w granicach gmin miejsko-wiejskich Mosina i Stęszew, gmin wiejskich Dopiewo i Komorniki oraz miasta Luboń. W obrębie tego siedliska usytuowany jest fragment południowo-wschodniej części Lubonia obejmujący teren na wschód od drogi wojewódzkiej nr 430 i na południe od ulicy Leśnej. Objęty ochroną obszar siedliskowy cechuje się wybitnymi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi. Specyfiką tego siedliska są położone na lewym brzegu Warty faliste i pagórkowate tereny,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

z krajobrazem ukształtowanym w okresie polodowcowym. Znajduje się tu część najdłuższego w Polsce ozu Bukowo-Mosińskiego o długości ok. 37 km oraz moreny czołowe i denne, drumliny, wydmy i parowy. Na obszarze występuje 14 jezior polodowcowych, m. in. Budzyńskie, Góreckie, Skrzyńka i Kociołek. Prawie wszystkie jeziora są bogatymi w substancje mineralne jeziorami eutroficznymi. Jedynym jeziorem dystroficznym jest jezioro Skrzyńka. Na terenie ostoi znajdują się także łąki, z których najpiękniejszymi są łąki selemnicowe i pełnikowe. Większą część obszaru porastają lasy – sosnowe, z domieszką dębu, świerka, brzozy, grabu i lipy.

Na obszarze miasta znajduje się również dziewięć tworów przyrodniczych uznanych za pomniki przyrody:

- aleja lip szerokolistnych (*Tilia platyphyllos* L.) w ciągach ulic Klonowej, Kołataja, Lipowej, 11 Listopada, Poniatowskiego, Szkolnej oraz przy placu Bojanowskiego
– nr rejestru wojewódzkiego 931/94 – rozporządzenie Wojewody Poznańskiego nr 7/94 z dnia 12 grudnia 1994 roku (Dz. Urzęd. Woj. Poznańskiego z 1995 r., nr 1, poz. 1) – pierwotnie objęto ochroną 462 drzewa, uchwałami Rady Miasta Luboń nr XXXVIII/234/2009 z dnia 17 grudnia 2011 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2009 r., nr 25, poz. 731), nr VIII/41/2011 z dnia 17 marca 2011 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2011 r., nr 114, poz. 1903) i nr L/315/2014 z dnia 30 października 2014 roku (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2014 r., poz. 6950) liczbę drzew objętych ochroną zmniejszono do 360 sztuk;
- nieruchomość na przy ul. Żabikowskiej 40 w granicach działki nr 15/1 wierzba biała (*Salix alba* L.) – nr rejestru wojewódzkiego 932/94 – rozporządzenie Wojewody Poznańskiego nr 7/94 z dnia 12 grudnia 1994 roku (Dz. Urzęd. Woj. Poznańskiego z 1995 r., nr 1, poz. 1);
- nieruchomość na przy ul. Żabikowskiej 40 w granicach działki nr 15/1 lipa szerokolistna (*Tilia platyphyllos* L.) – nr rejestru wojewódzkiego 933/94 – rozporządzenie Wojewody Poznańskiego nr 7/94 z dnia 12 grudnia 1994 roku (Dz. Urzęd. Woj. Poznańskiego z 1995 r., nr 1, poz. 1);
- nieruchomość na przy ul. Żabikowskiej 40 w granicach działki nr 15/1 platan kłonoisty (*Platanus acerifolia* Willd.) – nr rejestru wojewódzkiego 934/94 – rozporządzenie Wojewody Poznańskiego nr 7/94 z dnia 12 grudnia 1994 roku (Dz. Urzęd. Woj. Poznańskiego z 1995 r., nr 1, poz. 1);
- nieruchomość na przy ul. Puszkina w granicach działki nr 3/6 wierzba biała (*Salix alba* L.) – nr rejestru wojewódzkiego 935/94 – rozporządzenie Wojewody Poznańskiego nr 7/94 z dnia 12 grudnia 1994 roku (Dz. Urzęd. Woj. Poznańskiego z 1995 r., nr 1, poz. 1);
- nieruchomość na przy ul. Puszkina w granicach działki nr 3/6 wierzba biała (*Salix alba* L.) – nr rejestru wojewódzkiego 936/94 – rozporządzenie Wojewody Poznańskiego nr 7/94 z dnia

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- 12 grudnia 1994 roku (Dz. Urzęd. Woj. Poznańskiego z 1995 r., nr 1, poz. 1);
- nieruchomość na skarpie w dolinie Strumienia Junikowskiego na północ od ulicy Puszkina w granicach działki nr 3/13
wierzba biała (*Salix alba L.*) – nr rejestru wojewódzkiego 971/97 – rozporządzenie Wojewody Poznańskiego nr 1/97 z dnia 6 lutego 1997 roku (Dz. Urzęd. Woj. Poznańskiego z 1997 r., nr 3, poz. 15);
  - nieruchomość na skarpie w dolinie Strumienia Junikowskiego na północ od ulicy Puszkina w granicach działki nr 3/13
wierzba biała (*Salix alba L.*) – nr rejestru wojewódzkiego 972/97 – rozporządzenie Wojewody Poznańskiego nr 1/97 z dnia 6 lutego 1997 roku (Dz. Urzęd. Woj. Poznańskiego z 1997 r., nr 3, poz. 15);
  - nieruchomość przy Strumieniu Junikowskim na północ od ulicy Puszkina w granicach działki nr 3/13
wierzba biała (*Salix alba L.*) – nr rejestru wojewódzkiego 973/97 – rozporządzenie Wojewody Poznańskiego nr 1/97 z dnia 6 lutego 1997 roku (Dz. Urzęd. Woj. Poznańskiego z 1997 r., nr 3, poz. 15);
  - nieruchomość na skarpie w dolinie Strumienia Junikowskiego na północ od ulicy Puszkina w granicach działki nr 3/13
wierzba biała (*Salix alba L.*) – nr rejestru wojewódzkiego 974/97 – rozporządzenie Wojewody Poznańskiego nr 1/97 z dnia 6 lutego 1997 roku (Dz. Urzęd. Woj. Poznańskiego z 1997 r., nr 3, poz. 15).

2.4. Zabytki ruchome

Zabytek ruchomy to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością i stanowiących świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową (art. 3 pkt 1 i 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Wpis do rejestru zabytku ruchomego może nastąpić na wniosek właściciela zabytku, natomiast w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia tego zabytku za granicę wojewódzki konserwator zabytków może dokonać wpisu z urzędu (art. 10 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Do rejestru zabytków ruchomych województwa wielkopolskiego na terenie miasta Luboń wpisano tylko pomnik „Siewcy”, usytuowany na placu w sąsiedztwie ulic Armii Poznań i Kolonia PZNF – dzieło z 1923 roku autorstwa Marcina Rożka, artysty związanego najpierw z Poznaniem, a później z Wolsztynem (decyzja Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 3. 02. 2002 r. – nr rej. zabytków 48/Wlkp/B).

2.5. Zabytki archeologiczne

Zabytek archeologiczny to zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

lub zabytek ruchomy, będący tym wytworem (art. 3 pkt 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Zabytki archeologiczne są częścią dziedzictwa kulturowego. Na zasób zabytków archeologicznych składają się zarówno tzw. stanowiska archeologiczne, nawarstwienia kulturowe i obiekty archeologiczne, jak i ruchome zabytki. Europejska Konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego z La Valetta z 1992 roku w art. 1 ust. 1 uznaje je jako źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i jako instrument dla badań historycznych i naukowych”.

2.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego

- nawarstwienia kulturowo-osadnicze od czasów pradziejowych po okres nowożytny miasta, historyczne założenie urbanistyczne miasta – nr rejestru zabytków 794/Wlkp/A – 24. 05. 2010 r.

2.5.2. Wykaz stanowisk archeologicznych o czytelnej formie krajobrazowej

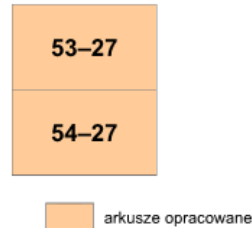
Na obszarze miasta Luboń brak jest stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazowej.

2.5.3. Zestawienie stanowisk archeologicznych z terenu miasta Luboń

Podstawową i wiodącą metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych jest ogólnopolski program badawczo-konserwatorski Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). Systematyzuje ta metoda dotychczasowy zasób wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym terenu poprzez obserwację archeologiczną oraz uwzględnianie informacji zawartych w archiwach, zbiorach muzealnych, instytucjach i publikacjach. Należy jednak pamiętać, że zbiór dokumentacji AZP, reprezentujący ewidencję zasobów archeologicznych, jest otwarty i ciągle uzupełniany w procesie archeologicznego rozpoznania terenu. Do zbioru włączane są informacje o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości, niezależnie od charakteru badań, a także włączane są wszystkie bieżące informacje weryfikujące lub uzupełniające dotychczasowe dane. W ten sposób dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP jest źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o terenie w zakresie występowania kulturowych nawarstwień archeologicznych. Dodatkowe informacje o stanowiskach archeologicznych dostarczają przypadkowe odkrycia zgłaszane służbom konserwatorskim, a dokonywane najczęściej podczas prac rolnych i budowlanych.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

Tabela IV. Arkusze Archeologicznego Zdjęcia Polski obejmujące teren miasta Luboń – stan: wrzesień 2023 r.

Źródło: Zasoby archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu

Na obszarze miasta Luboń zaewidencjonowano **59 stanowisk archeologicznych**, w tym: **osad (razem ze śladami osadniczymi i obozowiskami) – 103, cmentarzysk płaskich – 4 oraz innych stanowisk – 1.**

Zamieszczona poniżej tabela obrazuje zasoby archeologicznego dziedzictwa kulturowego na terenie miasta Luboń:

Tabela V. Zasoby archeologicznego dziedzictwa kulturowego z terenu miasta Luboń – stan: wrzesień 2023 r.

Kategorie danych		Liczba ogólna	W tym w rejestrze zabytków
1.	Stanowiska archeologiczne na terenie miasta Luboń	59	2
Kategorie faktów osadniczych w obrębie stanowisk archeologicznych			
2.1.	grodziska	–	–
2.2.	osady, w tym ślady osadnicze i obozowiska	103	1
2.5.	cmentarzyska płaskie	4	–
2.6.	cmentarzyska kurhanowe i pojedyncze kurhany	–	–
2.7.	inne (w tym nieokreślone)	1	1
Razem faktów osadniczych		108	2

Źródło: Maria Piotrowska, *Ewidencja zabytków archeologicznych miasta Luboń*, Luboń 2012 wraz z aktualizacją z 2023 r. (Grzegorz J. Budnik)

Zarejestrowane stanowiska archeologiczne z terenu miasta są pozostałościami po osadach z różnych okresów – począwszy od schyłkowego paleolitu, poprzez mezolit, neolit, kulturę łużycką i przeworską, aż do średniowiecza i czasów nowożytnych.

Najstarsze ślady pobytu społeczności ludzkich na terenie Lubonia pochodzą ze schyłkowego paleolitu. Z tego okresu w dolinie nadwarciańskiej – przede wszystkim przy południowej granicy miasta oraz na wysoczyźnie, wzdłuż biegu

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

Strumienia Junikowskiego – zachowały się pozostałości funkcjonowania społeczności kultury świderskiej (10600–9600 lat p. n. e.).

Na terasie zalewowej starorzecza Warty ujawniają się świadectwa aktywności społeczności mezolitycznych (8000–4000 lat p. n. e.) i neolitycznych (4500–1900 lat p. n. e.). Neolit reprezentują pozostałości osadnicze ludności kultury pucharów lejkowatych (3700–1900 lat p. n. e.) i kultury ceramiki sznurowej (3100–1800 lat p. n. e.).

Z epoką brązu związane są ślady kultury przedłużyckiej (1550–1200 lat p. n. e.), a ze środkową i młodszą epoką brązu oraz z wczesną epoką żelaza – kultury łużyckiej (1300–400 lat p. n. e.).

Epokę żelaza – okresy lateński i rzymski – reprezentują pozostałości kultury pomorskiej (VII–III w. p. n. e.) i kultury przeworskiej (III w. p. n. e.–V w. n. e.). Na terenie obecnego Lubonia zachowały się także ślady osadnictwa wczesnośredniowiecznego (VIII–XII w.).

W okresie wczesnopiastowskim na obszarze późniejszej wsi Luboń funkcjonowały trzy osady ulokowane na piaszczystych łachach wśród rozlewisk Warty. Najstarsza osada datowana jest na przełom VIII i IX wieku. Kolejna funkcjonowała w okresie od 2. połowy X do 1. połowy XI wieku. Osada ta zamieszkiwana była przez drużynników książęcych obsługujących gród poznański. Trzecia osada funkcjonowała w okresie 2. połowy XI i w XII wieku. Z niej rozwinęła się wieś Luboń. Średniowieczną metrykę posiadają również wsie Żabikowo i Lasek.

Wykaz stanowisk archeologicznych i zespołów stanowisk archeologicznych w gminnej ewidencji zabytków miasta Luboń

Wykaz stanowisk archeologicznych

- LUBOŃ, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 2, AZP 54–27/21
  - kultura przeworska – cmentarzysko,
  - neolit – osadnictwo,
  - kultura pucharów lejkowatych – osadnictwo;
- LUBOŃ, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 35, AZP 53–27/125
  - epoka kamienia – osada,
  - kultura łużycka – osada,
  - okres wpływów rzymskich – osadnictwo;
- LUBOŃ, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 40, AZP 54–27/52
  - wczesne średniowiecze – osadnictwo;
- LUBOŃ, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 50, AZP 53–27/123
  - kultura łużycka – osadnictwo,
  - kultura przeworska – osadnictwo,
  - okres nowożytny – osadnictwo;
- LUBOŃ, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 64, AZP 54–27/198
  - późne średniowiecze – osadnictwo,
  - okres nowożytny – osadnictwo;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 9, AZP 54–27/28
  - neolit – osadnictwo;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 41, AZP 54–27/53
  - neolit (kultura pucharów lejkowatych) – osadnictwo;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 42, AZP 54–27/54
  - wczesne średniowiecze – osadnictwo;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 44, AZP 54–27/56
  - wczesne średniowiecze (faza D?–E) – osada;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 56, AZP 54–27/190
  - mezolit? – osadnictwo;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 58, AZP 54–27/192
  - okres nowożytny – osadnictwo;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 61, AZP 54–27/195
  - schyłkowy paleolit – osadnictwo,
  - okres nowożytny – osadnictwo;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 62, AZP 54–27/196
  - okres nowożytny – osadnictwo;
- LUBOŃ–ŻABIKOWO (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 47, AZP 53–27/27
  - kultura łużycka – osadnictwo;
- LUBOŃ–ŻABIKOWO (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 48, AZP 53–27/32
  - kultura łużycka – osadnictwo;
- LUBOŃ–ŻABIKOWO (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 36, AZP 53–27/118
  - okres nowożytny – osadnictwo;
- LUBOŃ, MIASTO WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW
  - pradziejowe, średniowieczne i nowożytne nawarstwienia kulturowe;
- LUBOŃ–ŻABIKOWO, TEREN OBOZU HITLEROWSKIEGO KARNOŚLEDZIEGO
  - pozostałości po funkcjonowaniu obozu w latach 1943–1945;

Wykaz zespołów stanowisk archeologicznych

Zespół nr 1

- LUBOŃ–ŻABIKOWO (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 45, AZP 53–27/127
  - kultura łużycka – osadnictwo;
- LUBOŃ–ŻABIKOWO (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 46, AZP 53–27/128
  - wczesne średniowiecze – osadnictwo;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

Zespół nr 2

- LUBOŃ, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 3, AZP 53–27/126
  - kultura pomorska – cmentarzysko;
- LUBOŃ, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 49, AZP 53–27/122
  - wczesne średniowiecze – osadnictwo,
  - późne średniowiecze – osadnictwo;

Zespół nr 3

- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 33, AZP 54–27/48
  - cmentarzysko;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 38, AZP 54–27/50
  - wczesne średniowiecze (faza F) – osadnictwo;

Zespół nr 4

- LUBOŃ, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 37, AZP 54–27/49
  - późne średniowiecze – osadnictwo,
  - okres nowożytny – osadnictwo;
- LUBOŃ, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 52, AZP 54–27/122
  - wczesne średniowiecze – osada,
  - okres nowożytny – osadnictwo;

Zespół nr 5

- LUBOŃ, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 39, AZP 54–27/51
  - późne średniowiecze – osadnictwo,
  - okres nowożytny – osadnictwo;
- LUBOŃ, STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 63, AZP 54–27/197
  - okres nowożytny – osadnictwo;

Zespół nr 6

- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 59, AZP 54–27/193
  - okres nowożytny – osadnictwo;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 60, AZP 54–27/194
  - epoka kamienia – osadnictwo,
  - okres nowożytny – osadnictwo;

Zespół nr 7

- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 43, AZP 54–27/55
  - kultura łużycka – osadnictwo,
  - wczesne średniowiecze (faza B–C) – osadnictwo,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- wczesne średniowiecze (faza D) – osada,
- wczesne średniowiecze (faza D–E) – osada,
- okres nowożytny – osada;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 57, AZP 54–27/191
  - okres nowożytny – osadnictwo;

Zespół nr 8

- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 1, AZP 54–27/20
  - mezolit – obozowisko,
  - neolit – osada,
  - kultura ceramiki sznurowej – osada,
  - kultura pomorska – osadnictwo;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 4, AZP 54–27/23
  - mezolit – obozowisko,
  - kultura ceramiki sznurowej – osada,
  - kultura pucharów lejkowatych – osada,
  - kultura przedłużycka – osada,
  - wczesne średniowiecze – osada;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 5, AZP 54–27/24
  - mezolit – obozowisko,
  - epoka kamienia – osada,
  - kultura pucharów lejkowatych – osada,
  - kultura ceramiki sznurowej – osada,
  - kultura łużycka – osadnictwo,
  - wczesne średniowiecze – osada;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 6, AZP 54–27/25
  - neolit – osadnictwo;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 7, AZP 54–27/26
  - mezolit – osadnictwo,
  - neolit – osada,
  - kultura pucharów lejkowatych – osada,
  - wczesne średniowiecze – osada;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 8, AZP 54–27/27
  - mezolit – osada,
  - neolit – osada,
  - kultura pucharów lejkowatych – osada;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 10, AZP 54–27/29
  - mezolit – osadnictwo,
  - kultura pucharów lejkowatych – osada,
  - kultura ceramiki sznurowej – osada,
  - kultura łużycka – osada;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 11, AZP 54–27/30
  - mezołit – obozowisko,
  - neolit – osada,
  - kultura pucharów lejkowatych – osada,
  - okres wpływów rzymskich – osadnictwo,
  - kultura przedłużycka – osadnictwo,
  - wczesne średniowiecze – osada;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 12, AZP 54–27/31
  - mezołit – obozowisko;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 13, AZP 54–27/32
  - mezołit – obozowisko,
  - neolit – osada,
  - II epoka brązu – osadnictwo;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 14, AZP 54–27/33
  - neolit – osadnictwo;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 15, AZP 54–27/34
  - kultura ceramiki sznurowej – osada;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 16, AZP 54–27/35
  - epoka kamienia – osadnictwo;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 17, AZP 54–27/36
  - mezołit – osadnictwo,
  - kultura ceramiki sznurowej – osadnictwo;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 18, AZP 54–27/37
  - kultura łużycka – cmentarzysko;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 19, AZP 54–27/38
  - neolit – osada;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 20, AZP 54–27/39
  - kultura łużycka – osadnictwo;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 21, AZP 54–27/40
  - epoka kamienia – osadnictwo;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 22, AZP 54–27/41
  - kultura łużycka (III epoka brązu) – osada;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 23, AZP 54–27/42
  - epoka kamienia – osadnictwo,
  - neolit – osadnictwo,
  - kultura łużycka – osadnictwo;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 24, AZP 54–27/43
  - neolit – osada;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 25, AZP 54–27/44
  - mezolit – osadnictwo,
  - neolit – osadnictwo;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 26, AZP 54–27/45
  - mezolit – osada,
  - neolit – osada;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 27, AZP 54–27/46
  - II epoka brązu – osada;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 28, AZP 54–27/47
  - epoka kamienia – osadnictwo;

Zespół nr 9

- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 34, AZP 54–27/113
  - kultura ceramiki sznurowej – osadnictwo;
- LUBOŃ–LASEK (LUBOŃ), STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE Nr 53, AZP 54–27/114
  - neolit – osadnictwo.

VII. Ocena stanu zachowania dziedzictwa kulturowego miasta Luboń

1. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków

1.1. Stan zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego

W oparciu o rozpoznanie terenowe uznać trzeba, że na terenie miasta Luboń znajduje się 9 obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków, których stan zachowania ocenić należy jako dobry, nie wymagający podjęcia prac konserwatorsko-restauratorskich i robót budowlanych. Są to: kościół ewangelicko-augsburski, ob. parafialny rzymskokatolicki pw. Barbary oraz pastorówka, ob. plebania, należąca do zespołu budowlanego tego kościoła przy placu Bojanowskiego 8 (własność wyznaniowa – Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Barbary w Luboniu), szkoła powszechna, ob. Szkoła Podstawowa im. Św. Filipa Neri przy ulicy Armii Poznań 27 (własność prywatna), domy pracowników fabryki nawozów chemicznych M. Milcha przy ulicy Armii Poznań 51 oraz ulicy Kolonia PZNF 1, 2, 3 i 4 (własność Skarbu Państwa – Starosta Poznański, w użytkowaniu Spółdzielni Mieszkaniowej w Swarzędzu), a także słodownia w zespole Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego przy ulicy Armii Poznań 49 c (własność spółki prawa handlowego). W dobrym stanie zachowania znajduje się także miejsce pamięci – teren obozu hitlerowskiego karno-śledczego, ob. Muzeum Martyrologicznego w Żabikowie przy ulicy Niezłomnych 2 (własność jednostki samorządu terytorialnego – Województwo Wielkopolskie).

W złym lub bardzo złym stanie zachowania, wymagającym realizacji w trybie pilnym remontu kapitalnego, znajduje się 5 obiektów: budynek administracyjny w zespole fabryki nawozów chemicznych M. Milcha przy ulicy Maya (własność spółki prawa handlowego), a także magazyn wyrobów gotowych, suszarnia mączki z wieżą próżniową i warsztat, warsztat mechaniczny oraz wieża próżniowa suszarni krochmalu w zespole Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego przy ulicy Armii Poznań 49 (własność spółki prawa handlowego).

Pozostałe, tj. 20 zabytków nieruchomych, wymaga podjęcia prac konserwatorsko-restauratorskich i robót budowlanych w większym lub mniejszym zakresie.

W grupie zabytków nieruchomych kwalifikowanych do przeprowadzenia takich prac wskazać trzeba budynek obozu hitlerowskiego karno-śledczego przy ulicy Niezłomnych 2 (własność jednostki samorządu terytorialnego – Województwo Wielkopolskie), wchodzące w skład zespołu fabryki nawozów chemicznych M. Milcha przy ulicy Maya budynki produkcji soli fosforowych, produkcji superfosfatu na aparatach Milcha, produkcji superfosfatu pylistego, przetworów kostnych, klejarnia i warsztat wydziału superfosfatu granulowanego, magazyn pirytu, magazyn superfosfatu pylistego, kotłownia z kominem, stołówka i biura transportu (własność spółki prawa handlowego), a także ogrodzenie kolonii mieszkalnej przy ulicy Armii Poznań 51 oraz ulicy Kolonia PZNF 1, 2, 3 i 4 (własność Skarbu Państwa – Starosta Poznański, w użytkowaniu Spółdzielni Mieszkaniowej w Swarzędzu), jak również wchodzące w skład zespołu

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego przy ulicy Armii Poznań 49 bednarnia i stolarnia, elektrownia i kotłownia, suszarnia wycierek, syropiarnia, drożdźownia, krochmalnia pszenna, warsztat elektryczno-mechaniczny, komin kotłowni rezerwowej oraz dom dyrektora fabryki przy ulicy Armii Poznań 49 a (własność spółki prawa handlowego).

Dane liczbowe odnośnie stanu zachowania zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, a znajdujących się na terenie miasta Luboń, przedstawia zamieszczona poniżej tabela:

Tabela VI. Wojewódzki rejestr zabytków nieruchomości z terenu miasta Luboń (wg oceny stanu zachowania) – stan: wrzesień 2023 r.

Ocena stanu zachowania	Liczba obiektów
obiekty nie wymagające podjęcia prac	10*
obiekty wymagające podjęcia prac	25
w tym:	
drobne naprawy	20
remont zabezpieczający	–
remont kapitalny	5
Ogółem	35**

Zródło: Piotr Najmajer, *Ewidencja zabytków nieruchomości miasta Luboń*, Luboń 2018 wraz z uzupełnieniem z 2019 r. (Agnieszka Perz) i aktualizacją z 2023 r. (Grzegorz J. Budnik)

* w tym teren obozu hitlerowskiego karno-śledczego przy ul. Niezlomnych 2

** nie wliczając historycznego układu urbanistycznego miasta Lubonia

1.2. Stan zachowania zabytków nieruchomości w gminnej ewidencji zabytków

Jak wynika z rozpoznania terenowego na terenie miasta Luboń w dobrym stanie zachowania znajduje się 13 obiektów zabytkowych nie wpisanych do rejestru zabytków, tym samym stwierdzić można, że 6,47% ogólnego stanu ewidencyjnych zasobów zabytkowych miasta nie wymaga w ogóle lub wymaga nieznacznej interwencji konserwatorskiej. Z pozostałej liczby zabytków, ujętych w gminnej ewidencji, w stanie bardzo złym znajdują się 2 obiekty (0,99 %), natomiast dostateczny stan zachowania posiada 186 obiektów zabytkowych (92,53 %).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

Zestawienie danych liczbowych odnośnie stanu zachowania zabytków nieruchomych w gminnej ewidencji zabytków przedstawia zamieszczona poniżej tabela:

Tabela VII. Dane liczbowe o stanie zachowania zabytków nieruchomych w gminnej ewidencji zabytków – stan: wrzesień 2023 r.

Ocena stanu zachowania	Liczba obiektów
obiekty w bardzo dobrym stanie zachowania	–
obiekty w dobrym stanie zachowania	13
obiekty w dostatecznym stanie zachowania	186
obiekty w złym stanie zachowania	2
Ogółem	201

Źródło: Piotr Najmajer, *Ewidencja zabytków nieruchomych miasta Luboń*, Luboń 2018 wraz z uzupełnieniem z 2019 r. (Agnieszka Perz) i aktualizacją z 2023 r. (Grzegorz. J. Budnik)

1.3. Stan zachowania zabytków ruchomych

Na terenie miasta Luboń do rejestru zabytków wpisany jest jeden zabytek ruchomy – pomnik „Siewcy” usytuowany na placu w sąsiedztwie ulic Armii Poznań i Kolonia PZNF (własność jednostki samorządu terytorialnego – Miasta Luboń). Obiekt tej znajduje się w dobrym stanie zachowania.

1.4. Stan zachowania zabytków archeologicznych

Wpisane do rejestru zabytków pradziejowe, średniowieczne i nowożytne nawarstwienia kulturowe miasta Luboń, a także pozostałości po funkcjonowaniu obozu hitlerowskiego karno-śledczego w Żabikowie są właściwie monitorowane poprzez zabezpieczanie badań archeologicznych w toku inwestycji ziemnych w obrębie tych nawarstwień. Badania archeologiczne prowadzone są na podstawie wydawanych przez organ ochrony zabytków pozwoleń.

Badania archeologiczne w oparciu o pozwolenia organu ochrony zabytków realizowane są także w toku robót ziemnych wykonywanych na terenie nie wpisanych do rejestru zabytków stanowisk archeologicznych znajdujących się w mieście. Najlepiej zachowane są stanowiska archeologiczne położone na nieużytkach, terenach niezabudowanych oraz terenach zalesionych.

W myśl art. 6 ust. 1 pkt 3 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wszystkie zabytki archeologiczne, bez względu na stan zachowania, podlegają ochronie prawnej.

Aktualnie zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są inwestycje budowlane i przemysłowe, nielegalna eksploatacja piasek i żwirowni. Istotne zagrożenie dla zachowania substancji zabytkowej stanowisk archeologicznych

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

zlokalizowanych w obrębie pól uprawnych stanowi głęboka orka. Niektóre zagrożenia pojawiły się w ciągu ostatnich lat, jak na przykład działalność tzw. poszukiwaczy skarbów z wykrywaczami metali. Rozmiarów tej działalności nie potrafimy ocenić. Wiele zagrożeń wynika z przyspieszonego rozwoju gospodarczego, użycia ciężkiego sprzętu w rolnictwie, rozwoju budownictwa, budowy dróg i obwodnic. A zatem podstawowym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz archeologicznych nawarstwień kulturowych są wszelkie inwestycje związane z zabudowywaniem i zagospodarowywaniem terenu, wymagające prowadzenia prac ziemno-budowlanych.

Historyczne układy przestrzenne miast nakazują szczególną ochronę pradziejowych, wczesnośredniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych w ich obrębie. Wysoki stopień zurbanizowania ma także miasto Luboń. Zabytkowy układ urbanistyczny tego miasta nakazuje szczególną ochronę pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych w jego obrębie.

2. Obszary największego zagrożenia dla zabytków w mieście

2.1. Obszary największego zagrożenia zabytków nieruchomych w mieście

Najbardziej zagrożonymi w mieście Luboń zabytki nieruchomymi wpisanymi do rejestru zabytków są:

- 1) budynek administracyjny w zespole fabryki nawozów chemicznych M. Milcha przy ulicy Maya;
- 2) magazyn wyrobów gotowych, suszarnia mączki z wieżą próżniową i warsztat, warsztat mechaniczny oraz wieża próżniowa suszarni krochmalu w zespole Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego przy ulicy Armii Poznań 49.

2.2. Obszary największego zagrożenia zabytków ruchomych w mieście

Na terenie miasta Luboń nie występują żadne zagrożenia dla zabytków ruchomych.

2.3. Obszary największego zagrożenia dziedzictwa archeologicznego w mieście

Największym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz archeologicznych nawarstwień kulturowych na terenie miasta są wszelkie inwestycje związane z zabudowywaniem i zagospodarowywaniem terenu, wymagające prowadzenia szerokopłaszczyznowych prac ziemno-budowlanych. Do grupy tego typu inwestycji planowanych do realizacji w latach 2024–2027 zaliczyć należy:

- 1) w zakresie budowy kanalizacji deszczowej
  - budowę kanalizacji deszczowej w ciągu ulicy Bocznej,
  - budowę kanalizacji deszczowej w ciągu ulicy Bukowej,
  - budowę kanalizacji deszczowej w ciągu ulicy Karłowicza,
  - budowę kanalizacji deszczowej w ciągu ulicy Kasztelańskiej,
  - przebudowę kanalizacji deszczowej w ciągu ulicy 3 Maja,
  - budowę kanalizacji deszczowej w ciągu ulicy Malwowej,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- budowę kanalizacji deszczowej w ciągu ulicy Ogrodowej (na odcinku pomiędzy ulicami Juranda i Grzybowej),
  - budowę kanalizacji deszczowej w ciągu ulicy Piaskowej,
  - budowę kanalizacji deszczowej w ciągu ulicy Ratajczaka,
  - budowę kanalizacji deszczowej w ciągu ulicy Sowiej,
  - budowę kanalizacji deszczowej w ciągu ulicy Szkolnej,
  - budowę kanalizacji deszczowej w ciągu ulicy Szymanowskiego,
  - budowę kanalizacji deszczowej w ciągu ulicy Śliwkowej;
- 2) w zakresie budowy, przebudowy i remontu dróg:
- budowę ulicy Batorego,
  - budowę ulicy Buczka,
  - przebudowę ulicy Dąbrowskiego,
  - budowę ulicy Drzymały,
  - budowę ulicy Jaworowej,
  - przebudowę ulicy Konarzewskiego,
  - budowę ulicy Kopernika,
  - budowę ulicy Kurowskiego (na odcinku pomiędzy ulicami Rydla i Dworcową),
  - budowę ulicy Leśmiana,
  - budowę ulicy Leśnej,
  - budowę ulicy Łącznej,
  - budowę ulicy Łąkowej,
  - budowę ulicy Małopolskiej,
  - budowę ulicy Miodowej,
  - budowę ulicy Niezłomnych,
  - budowę ulicy Norwida,
  - budowę ulicy Nowiny,
  - budowę ulicy Leszczynowej,
  - budowę ulicy Parkowej,
  - przebudowę ulicy Poniatowskiego,
  - budowę ulicy Północnej,
  - budowę ulicy Przemysłowej (na odcinku pomiędzy ulicami Niepodległości i Rivolięgo),
  - budowę ulicy Spadzistej (na odcinku pomiędzy ulicami Tuwima i 3 Maja),
  - budowę ulicy Słowackiego,
  - budowę ulicy Uroczej,
  - budowę ulicy Wiejskiej,
  - budowę ulicy Wiśniowej,
  - budowę ulicy Wysokiej,
  - budowę ulicy Żeromskiego (na odcinku pomiędzy ulicami Fabryczną i Konarzewskiego),
  - budowę ronda na skrzyżowaniu ulic 22 Listopada, Traugutta i Rejtana.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych oraz pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych niezbędne jest uzgadnianie oraz wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich zawartych w opiniach i decyzjach określonych przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

VIII. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Program opieki nad zabytkami dla Miasta Luboń na lata 2024–2027 jest czwartym tego typu gminnym dokumentem. Poprzedzający go program opracowany został dla okresu wyznaczonego latami 2020–2023. Z założeń tego programu zrealizowano:

- 1) uwzględniano w przyjmowanych przez gminę dokumentach strategicznych i planistycznych problematykę związaną z ochroną dziedzictwa kulturowego gminy;
- 2) współpracowano z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i Powiatowym Konserwatorem Zabytków w Poznaniu w zakresie realizacji zadań związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami;
- 3) podjęto działania przygotowawcze do rewitalizacji Parku Siewcy usytuowanego przy ulicach Armii Poznań i Kolonii PZNF oraz do przeprowadzenia prac konserwatorsko-restauratorskich przy pomniku „Siewcy”, znajdującym się w obrębie tego parku, w tym podjęto skuteczne działania w zakresie pozyskania dotacji ze środków budżetowych państwa na zrealizowanie tego zadania;
- 4) współpracowano z Parafią Rzymskokatolicką pw. św. Barbary i Parafią Rzymskokatolicką pw. św. Jana Bosko w Luboniu, w tym udzielono im pomocy polegającej na przyznaniu ze środków budżetowych Miasta Luboń dotacji celowych na przeprowadzenie prac konserwatorsko-restauratorskich przy organach znajdujących się w kościele parafialnym rzymskokatolickim (d. kościele ewangelicko-augsburskim) pw. św. Barbary usytuowanym przy placu Bojanowskiego 8 oraz na przeprowadzenie prac konserwatorsko-restauratorskich przy elewacjach kościoła parafialnego rzymskokatolickiego pw. św. Jana Bosko usytuowanego przy ulicy Ks. Streicha 24.
- 5) podejmowano współpracę z właścicielami obiektów znajdujących się na terenie gminy, wpisanych do rejestru zabytków lub ujętych w gminnej ewidencji zabytków, poprzez udzielanie im informacji i pomocy merytorycznej w zakresie pozyskiwania środków finansowych na prowadzenie prac konserwatorsko-restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach;
- 6) realizowano w prowadzonych przez gminę szkołach podstawowych zajęcia dydaktyczne z zakresu edukacji kulturowej regionu i ochrony dziedzictwa kulturowego;

Dla opracowywanego aktualnie gminnego programu opieki nad zabytkami przyjmuje się realizację wyszczególnionych poniżej kierunków działań i związanych z nimi zadań:

1. Gminna ewidencja zabytków

1.1. Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków nieruchomych

- 1) aktualizacja gminnej ewidencji zabytków nieruchomych – w porozumieniu z organem ochrony zabytków – poprzez wyłączenie z gminnej ewidencji nieistniejących zabytków nieruchomych lub też pozbawionych obecnie wartości kulturowych historycznych obiektów budowlanych;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- 2) wykonanie warstwy dotyczącej zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w gminnej ewidencji zabytków oraz wprowadzenie jej do systemu informacji przestrzennej prowadzonego przez Urząd Miasta Luboń;
- 3) systematyczne uzupełnianie kart gminnej ewidencji zabytków nieruchomości o uzyskane dane i dokumentację fotograficzną;
- 4) rozpoznawanie i wprowadzanie do gminnej ewidencji zabytków nieruchomości zmian powstałych w wyniku rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów wykazanych w ewidencji.

1.2. Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków archeologicznych

- 1) uzupełnianie i weryfikowanie istniejącej gminnej ewidencji zabytków archeologicznych poprzez włączanie uzyskiwanych od organu ochrony zabytków informacji o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości, niezależnie od charakteru badań oraz na podstawie uzyskiwanych wyników badań weryfikacyjnych AZP.

2. Rozpoznanie perspektyw tworzenia parku kulturowego na terenie gminy

Na terenie Miasta Luboń nie ma podstaw do tworzenia parku kulturowego.

3. Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i szczególnych zagrożeń

Zgodnie z § 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 roku w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 r., nr 212, poz. 2153), wydanego na podstawie art. 88 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych opracowuje wójt (burmistrz, prezydent miasta). Plan ten podlega uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków oraz właściwym terenowym organem obrony cywilnej na obszarze powiatu. Jak wskazuje § 3 ust. 3 pkt 1–3 i ust. 5 cytowanego rozporządzenia plan ochrony zabytków zawiera w szczególności informacje niezbędne do realizacji prac przygotowawczych oraz sprawnego koordynowania i zarządzania ochroną w poszczególnych etapach działania, wykaz osób uprawnionych do podejmowania decyzji i kierowania ochroną, wyszczególnienie sposobów przepływu informacji na wszystkich stopniach zarządzania. Dokument ten sporządzany jest według instrukcji przygotowania i realizacji planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, stanowiącej załącznik do wskazanego rozporządzenia.

Miasto Luboń posiada gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych. Plan ten został opracowany w 2014 roku. Odrębny plan dla terenu obozu hitlerowskiego karno-śledczego w Luboniu, opracowany w 2011 roku, posiada Muzeum Martyrologiczne w Żabikowie.

4. Udostępnianie i promocja zabytków nieruchomości

- 1) rozpowszechnianie informacji na temat zabytków nieruchomości z terenu gminy poprzez wprowadzanie nowych oraz uzupełnianie istniejących

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- informacji zamieszczonych na stronie internetowej Urzędu Miasta Luboń;
- 2) udostępnienie gminnej ewidencji zabytków oraz niniejszego „Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Luboń na lata 2024–2027” na stronie internetowej Urzędu Miasta Luboń;
  - 3) gromadzenie materiałów archiwalnych oraz publikacji naukowych i popularno-naukowych dotyczących kultury materialnej i niematerialnej gminy poprzez darowizny lub zakupy do Biblioteki Miejskiej w Luboniu;
  - 4) współpraca z instytucjami wprowadzającymi dodatkowe oznakowania na drogach gminnych, powiatowych i wojewódzkich w celu ułatwienia dojazdu do tych obiektów;
  - 5) współpraca z Poznańską Lokalną Organizacją Turystyczną w zakresie promocji „Lubońskiego Szlaku Architektury Przemysłowej” obejmującego przemysłowe dziedzictwo kulturowe Lubonia – fabrykę przetworów ziemniaczanych C. A. Koehlmanna i fabrykę drożdży G. Sinnera przy ulicy Armii Poznań oraz fabrykę nawozów chemicznych M. Milcha przy ulicy Maya;
  - 6) uwzględnianie obiektów zabytkowych przy wyznaczaniu tras turystycznych i ścieżek dydaktycznych na terenie gminy;
  - 7) ustalenie z właścicielami obiektów zabytkowych możliwości i zasad ich udostępniania.

5. Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

- 1) włączenie tematyki opieki i ochrony zabytków do zajęć dydaktycznych w szkołach podstawowych prowadzonych przez gminę, a także do zajęć organizowanych przez Miejski Ośrodek Kultury oraz Bibliotekę Miejską w Luboniu;
- 2) wdrażanie do zajęć szkolnych pojęć związanych z krajobrazem kulturowym gminy i regionu;
- 3) informowanie młodzieży szkolnej o zasobach krajobrazu kulturowego gminy i regionu;
- 4) organizowanie w ramach edukacji szkolnej zajęć dydaktycznych pozwalających na poznanie najciekawszych i najważniejszych obiektów zabytkowych na terenie gminy.

6. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania i zagospodarowania

- 1) współdziałanie z organem ochrony zabytków w zakresie informowania właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania pomocowych środków finansowych na ich remonty;
- 2) nawiązanie współpracy z właścicielami obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, przy czynnym udziale organu ochrony zabytków, poprzez:
  - a) rozpowszechnianie wśród właścicieli tych obiektów informacji na temat zasad konserwatorskich i profilaktyki konserwatorskiej,
  - b) zbieranie od właścicieli tych obiektów informacji na temat przeprowadzonych remontów i odnotowywanie tych faktów w kartach gminnej ewidencji zabytków;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- 3) aktywne zachęcanie sektora prywatnego do zagospodarowania obiektów zabytkowych;
- 4) udzielanie ze środków budżetowych znajdujących się w dyspozycji Miasta Luboń pomocy finansowej w formie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy położonych w mieście Luboń zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub ujętych w gminnej ewidencji zabytków, zgodnie z treścią uchwały nr XXXIX/306/2021 Rady Miasta Luboń z dnia 25 listopada 2021 roku w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, położonych w mieście Luboń (Dz. Urzęd. Woj. Wielkopolskiego z 2021 r., poz. 9631).

IX. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Podmiotem formułującym gminny program opieki nad zabytkami jest samorząd gminy. Realizacja programu odbywać się będzie poprzez działania władz gminnych na rzecz osiągnięcia celów w nim przyjętych.

Program wymaga współdziałania samorządu gminnego z:

- 1) instytucjami ochrony zabytków, ochrony środowiska i ośrodkami naukowymi;
- 2) organizacjami pozarządowymi zajmującymi się ochroną i opieką nad zabytkami;
- 3) kościelnymi jednostkami organizacyjnymi – w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami sakralnymi.

Samorząd gminny ma oddziaływać na różne podmioty mające do czynienia z obiektami zabytkowymi, w tym także na mieszkańców, tak by wywoływać ich pożądane zachowanie prowadzące do realizacji zamierzonych celów.

Zakłada się, że w realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Czarnków wykorzystane zostaną następujące grupy instrumentów:

1) instrumenty prawne

- a) przepisy prawne wynikające z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- b) programy określające politykę państwa, województwa i powiatu w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego;
- c) miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy oraz inne dokumenty określające strategię gminy;
- d) ustanawianie różnych form prawnej ochrony zabytków;

2) instrumenty finansowe

- a) dotacje;
- b) subwencje;
- c) dofinansowania;
- d) europejskie instrumenty finansowe (fundusze unijne);

3) instrumenty koordynacji

- a) strategię rozwoju gminy;
- b) plany rozwoju lokalnego;
- c) programy prac konserwatorsko-restauratorskich;
- d) programy ochrony środowiska;
- e) studia i analizy, koncepcje;
- f) programy rewitalizacji;

4) instrumenty społeczne

- a) edukacja kulturowa;
- b) informacja;
- c) współdziałanie z sąsiednimi jednostkami samorządu terytorialnego, kościelnymi jednostkami organizacyjnymi, organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami regionalnymi, ośrodkami naukowymi oraz właścicielami i posiadaczami obiektów zabytkowych;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

---

5) instrumenty kontrolne

- a) koordynację i monitorowanie realizacji kierunków działań oraz zadań związanych z tymi działaniami prowadzić będzie Wydział Planowania, Rozwoju i Ochrony Środowiska Urzędu Miasta Luboń;
- b) aktualizacja danych zawartych w gminnej ewidencji zabytków;
- c) monitorowanie stanu zachowania i funkcjonowania środowiska kulturowego.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

X. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami

Monitoring polega na prowadzeniu stałej obserwacji procesów i zjawisk, które są istotne z punktu widzenia realizacji programu.

Za monitorowanie realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Luboń odpowiada Burmistrz Miasta Luboń, który co dwa lata będzie przedstawiał Radzie Miasta Luboń sprawozdanie z realizacji programu. Po 4 latach program powinien zostać zaktualizowany i ponownie przyjęty przez Radę Miasta.

Sprawowanie monitoringu w imieniu Burmistrza Miasta Luboń powierzono Wydziałowi Planowania, Rozwoju i Ochrony Środowiska w Urzędzie Miasta Luboń. Monitorowanie przebiegu realizacji programu będzie ważnym elementem jego wdrażania. Przedmiotem monitoringu będą działania podejmowane przez gminne władze wykonawcze w dziedzinie ochrony i opieki nad zabytkami (w ramach własnego budżetu gminnego), jak i działania innych podmiotów w tym zakresie w oparciu o środki własne i inne środki finansowe.

XI. Niektóre źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Obowiązek dbania o stan zabytków ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na właścicieli i posiadaczy zabytków.

Wsparciem dla zadań z zakresu ochrony zabytków są zewnętrzne źródła dofinansowania udzielane zgodnie z obowiązującą ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Wśród zewnętrznych źródeł finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami wymienić należy:

- 1) Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
  - a) dane adresowe:
Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Departament Ochrony Zabytków
ul. Ksawerów 13
02–656 Warszawa,
  - b) witryna internetowa: <https://www.gov.pl/web/kultura>,
  - c) dofinansowanie udzielane na: prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania; prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych); prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków); prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków) dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych) – dotacje udzielane w ramach programu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Ochrona zabytków”,
  - d) podmioty uprawnione do występowania o dotację:
    - podmioty prawa polskiego, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru zabytków albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie;
- 2) Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
  - a) dane adresowe:
Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków
Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- ul. Gołębia 2
61–834 Poznań,
- b) witryna internetowa: [poznan.wuoz.gov.pl](https://www.poznan.wuoz.gov.pl),
- c) dofinansowanie udzielane na: prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania; prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków),
- d) podmioty uprawnione do występowania o dotację:
- osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru zabytków albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie;
- 3) Marszałka Województwa Wielkopolskiego
- a) dane adresowe:
Marszałek Województwa Wielkopolskiego
Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego
Departament Kultury
pl. Wolności 18
61–739 Poznań,
- b) witryna internetowa: <https://www.umww.pl>,
- c) dotacje udzielane prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania,
- d) podmioty uprawnione do występowania o dotację:
- podmioty posiadające tytuł prawny do zabytku położonego na obszarze województwa wielkopolskiego;
- 4) Radę Powiatu w Poznaniu
- a) dane adresowe:
Rada Powiatu w Poznaniu
ul. Jackowskiego 18
60–509 Poznań,
- b) witryna internetowa: <https://www.powiat.poznan.pl>,
- c) dotacje udzielane na planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub ujętym w gminnej ewidencji zabytków, znajdującym się na obszarze powiatu poznańskiego i posiadającym istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub kulturowe dla mieszkańców powiatu,
- d) podmioty uprawnione do występowania o dotację:
- podmioty będące właścicielem lub posiadaczem zabytku, a także podmioty posiadające inny tytuł prawny do zabytku;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

- 5) Radę Miasta Luboń
- a) dane adresowe:
Rada Miasta Luboń
pl. Bojanowskiego 2
62–030 Luboń,
  - b) witryna internetowa: <https://lubon.pl>,
  - c) dotacje udzielane prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy położonych na terenie miasta Luboń zabytkach wpisanych do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego lub ujętych w gminnej ewidencji zabytków planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji,
  - d) podmioty uprawnione do występowania o dotację:
    - osoby fizyczne lub jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku położonego na obszarze Miasta Luboń;
- 6) Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
Departament Wyznań Religijnych
oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych
Wydział Funduszu Kościelnego
- a) dane adresowe:
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
Departament Wyznań Religijnych
oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych
Wydział Funduszu Kościelnego
ul. Batorego 5
02–591 Warszawa,
  - b) witryna internetowa: <https://www.gov.pl/web/mswia/fundusz-koscielny>,
  - c) dotacje udzielane na remonty i konserwację zabytkowych obiektów o charakterze sakralnym w zakresie wykonywania podstawowych prac zabezpieczających obiekt (w szczególności remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszenie i odgrzybianie, izolacja, remonty i wymiana zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej, przeciwpożarowej itp.); nie finansuje się remontów i konserwacji obiektów towarzyszących (dzwonnicy wolnostojących, krzyży), ruchomego wyposażenia (obrazów, ikonostasów, stalli, epitafiów, szaf i naczyń liturgicznych, instrumentów muzycznych i dzwonów) oraz otoczenia świątyni, a także stałych elementów wystroju wewnątrz (polichromii, fresków, witraży i posadzek),
  - d) podmioty uprawnione do występowania o dotację:
    - osoby prawne Kościoła Rzymskokatolickiego,
    - osoby prawne innych kościołów i związków wyznaniowych działających na podstawie ustaw o stosunku Państwa do kościołów oraz związków wyznaniowych,
    - osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych wpisanych do rejestru kościołów i związków wyznaniowych, o którym mowa w art. 30 ustawy z dnia 17 maja 1989 roku o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz. U. z 2017 r., poz. 1153 z późniejszymi zmianami).

Ponadto istnieją możliwości pozyskiwania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na zadania inwestycyjne i społeczne do współfinansowania z funduszy krajowych i zagranicznych Unii Europejskiej.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA LUBOŃ NA LATA 2024–2027

Uwaga:

Wymienione wyżej źródła finansowania są wskazówką dla użytkowników obiektów zabytkowych i przedstawicieli władz samorządowych, w jakich instytucjach można pozyskiwać środki na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami.